

10 1/2

1666

Hunc librum Bibliotheca schola
Wernigerodensis dono dedit

Joann. Andreas
Randolff. Anno 1732.
a. d. ii^{to} Septembris

M. T.
CICERONIS
EPISTOLARUM
LIBRI QUATUOR,

^A
JOHANNE STURMIO,
*Viro doctissimo, puerili educationi
confecti,*

Cum doctorum Virorum
argumentis & annotationibus
quibusdam;

*Adjectus est ubique
Ad singulas Epistolas ge-
minus Numerus:*

*Quorum prior, Librorum, posterior
verò Epistolarum cujusque Libri
rationem observat.*

Editio nova & correctior.

GOSLARÆ,

Typis DUNCKERIANIS,

ANNO MDCCCXX.

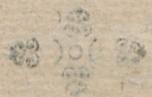
1720

M. T.
CICERO
EPISTOLARUM
LIBRI
JONANNE ZURMIO

Handwritten signature

**BIBLIOTHECA
LYCEI
WERNIGERODANI.**

Ad Angulm Epistolae
Quorum pars...
Editio nova & correctior

GOSLARIAE

Typis DUNCKERIANIS
Anno 1700

JOANNES STURMIUS,
JACOBO STURMIO,

Fratri S.

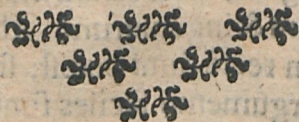

Udivisti sæpè, ut memini,
ex me, Jacobe Frater, Studio-
rum nostrorum finem, rerum
cognitionem & orationis ele-
gantiam esse debere: Rerum etiam do-
ctrinam sine sapientiâ religionis minimum
prodesse, & dicendi rationem absque
optimorum scriptorum affiduâ lectione
atq; artificiosâ imitatione non comparari
talem, qualem desideramus. Itaque sæpè
numero dixi, si meministi, ad religionem
pueros excitandos esse, & proponendum
illis in scholis Ciceronem, quorum altera
mentem, alter linguam optimè possit in-
formare. Sed habenda ratio est in edu-
catione linguæ, non solum ætatum, sed
etiam virium & ingeniorum. Ab Epistolis
principium rectè sumi potest, si deligan-
tur, quæ argumento faciles sunt, & sunt

rerum non ignotarum, atque hujusmodi
 verborum, quæ in nostra manserunt con-
 suetudine. Hanc rationem ego in nostris
 quatuor libris conficiendis sequutus sum,
 neq; artificiosissimè, nequè sapientissimè
 scriptas Epistolas delegi, sed quæ à pueris
 intelligi possint, ut haberent nostræ con-
 suetudinis verba, & sermonis quotidiani
 sententias, earumque formas, nobis qui-
 dem non usitatas, sed tamen apertas, &
 elegantes & doctas. Hoc ego ad te mitto,
 quo videas, me in eadem adhuc esse sen-
 tentiâ, in quâ fui olim. Amabo te, mi opta-
 tissime Frater, perge porrò in hoc litera-
 rum curriculo progredi. Audio nihil de
 studiistuis, absum procul, metuo valdè,
 cum cogito posse fieri, ut non meis optatis
 & patris expectationi satisfacias. Expecto
 literas tuas, ut intelligam, tum quantum
 profeceris, tum quantum de te possimus
 deinceps sperare. Vale, Argentinae, tertio

Calend. Februarii, Anno

CIO IO XXXIX,

MAR-

MARCUS TULLIUS

CICERO, TERENTIÆ SUÆ

S. P. D. Famil. 14. Epist. 22.

SI vales, benè est: ego valeo. Nos quotidie tabellarios vestros expectamus: qui, si venerint, fortasse erimus certiores, quid nobis faciendum sit; faciemusque te statim certiozem. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. Calend. Septembris.

M. T. C. Terentiæ S. P. D.

Fam. 14. 21.

SI vales, benè est: ego valeo. Da operam, ut convalescas. Quod opus erit, ut res, tempusque postulat, provideas atque administres, & ad me de omnibus rebus quam sapissimè literas mittas. Vale.

M. T. C. Terentiæ S. P. D.

Famil. 14. 8.

SI vales, benè est: ego quidem valeo. Valetudinem tuam velim cures diligentissimè: Nam mihi & scriptum, & nunciatum est, te in febrim subito incidisse. Quod celeriter me fecisti de Cæsaris literis certiozem, fecisti mihi gratum. Item post hac, si quid opus erit, si quid

A 3

acci-

acciderit novi, facies, ut sciam. Cura ut
valeas. Vale. Datum IV. nonas Junias.

M. T. C. Terentiæ S. P. D.

Fam. 14. 23.

4 **S**I vales, benè est: ego valeo. Nos neq;
de Caesaris adventu, neq; de literis,
quas Philotimus habere dicitur, quicquam
adhuc certi habemus. ~~Si quid erit certi,
faciam, certi habemus.~~ Si quid erit certi,
faciam te statim certiore. Valetudinem
tuam fac, ut cures. Vale. IV. Idus Sextilis.

M. T. C. Terentiæ S. P. D.

Fam. 14. 24.

5 **S**I vales, benè est: ego valeo. Redditæ
mibi jam tandem sunt à Cesare literæ
satis liberales: & ipse opinione celerius
venturus esse dicitur. Cui utrum obviam
procedam, an hic eum exspectem, cum
constituero, faciam te certiore. Tabella-
rios mihi velim quàm primùm remittas.
Valetudinem tuam cura diligenter. Vale.
Prid Id. Sextil.

M. T. C. Terentiæ S. P. D.

Fam. 14. 17.

6 **S**I quid haberem, quod ad te scriberem,
facerem id & pluribus verbis, & sæpius.
Nunc

Nunc quæ sint negotia, vides. Ego autem quomodo sim affectus, ex Lepta & Trebatipotervis agnoscere. Tu fac, ut tuam & Tullia valetudinem cures. Vale.

M. T. C. Terentia S. P. D.

7

Fam. 14. 15.

S*I vales, benè est: ego valeo. Constituimus, ut ad te antea scripseram, obviam Ciceronem Cesari mittere: sed mutavimus consilium, quia de illius adventu nihil audiebamus. De cæteris rebus, etsi nibilerat novi, tamen quid velimus, & quid hoc tempore putemus opus esse, ex Sicâ poteris cognoscere. Tulliam adhuc mecum teneo. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. XII. Calend. Quintilis.*

M. T. C. Terentia S. D.

8

Fam. 14. 19.

I*N maximis meis doloribus excruciat me valetudo Tullia nostra. De qua nihil est, quod ad te plura scribam. Tibi enim æquè magnæ curæ esse, certò scio. Quod me propiùs vultis accedere, video ita esse faciendum: etiam ante fecissem, sed me multa impedierunt, quæ ne nunc quidem expedita sunt. Sed à Pompejo expecto literas,*

A 4

quas

quas ad me quàm primùm perferendas
cures velim. Da operam, ut valeas.

M. T. C. Terentiæ S. P. D.

Fam. lib. 14. 12.

9 **Q**UOD nos in Italiam salvos venisse
gaudes, perpetuò gaudeas velim.
Sed perturbati dolore animi, magnisque
injuriis, metuo, ne id consilii ceperimus,
quod non facile explicare possimus. Qua-
re, quantum potes, adjuva. Quid autem
possis, mihi in mentem non venit. In viam
quod te de hoc tempore, nihil est: & lon-
gum est iter, & non tutum: & non video,
quid prodesse possis, si veneris. Vale. Datum
pridie Nonas Novemb. Brundusie.

M. T. C. Terentiæ S. P. D.

Famil. 11. 14.

10 **S**I vales, benè est, ego valeo. Tullia
nostra venit ad me pridie Idus Junii,
cujus summâ virtute, & singulari humani-
tate, graviore etiam sum dolore affectus,
nostrâ factum esse negligentia, ut longè
aliâ in fortunâ esset, atque ejus pietas ac
dignitas postulabat. Nobis erat in animo
Ciceronem ad Casarem mittere, & cum
eo Cneum Sallustium. Si profectus erit,
faciam

faciam te certiore. Valetudinem tuam
cura diligenter. Vale. XVII. Calend.
Quintil.

M. T. C. Tironi S. P. D.

ai Fam. 16. 2.

SEptimum jam diem Corcyrae teneba-
mur; Quintus autem frater, & filius
Buthroti. Solliciti eramus de tuâ valetu-
dine mirum in modum: nec mirabamur
nihil à te literarum. Iis enim ventis istinc
navigatur, qui si essent, nos Corcyrae non
sederemus. Cura igitur te, & confirma;
& cum commodè, & per valetudinem, &
per anni tempus navigare poteris, ad nos,
amantissimos tui, veni. Nemo nos amat,
qui te non diligit. Charus omnibus, exspe-
ctatusque venies. Cura ut valeas etiam
atque etiam, Tironoster. Vale. XV. Calend.
Novembr. Corcyrae.

M. T. C. Tironi S. P. D.

az Famil. 16. 4.

Non queo ad te, nec lubet scribere,
quo animo sim affectus: tantum
scribo, & tibi, & mihi maxima voluptati
fore, si te firmum quàm primùm videro.
Tertio die abs te ad Alyziam accessera-
mus

mus. *Is locus est citra Leucadem stadia CXX. Leucade aut te ipsum, aut tuas literas à Marione putabam me accepturum. Quantum me diligis, tantum fac, ut valeas, vel quantum te à me scis diligere. Nonis*
Novembr. Alyzia.

Cicero Filius, Tironi S. P. D.

Famil. 16. 25.

13 **E**Tsi justâ & idoneâ usus es excusatione intermissionis literarum tuarum: tamen id ne sepius facias, rogo. Nam etsi de Republica rumoribus, & nunciis certior fio, & de suâ in me voluntate semper ad me perscribit pater: tamen de quavis minimâ re scriptâ à te ad me epistolâ semper fuit gratissima. Quare cum imprimis tuas desiderem literas, noli committere, ut excusatione potius expleas officium scribendi, quàm assiduitate literarum. Vale.

M. T. C. Servio Sulpitio S. P. D.

Famil. 13. 25.

14 **H**Aggessaretus Larissæus, magnis meis beneficiis ornatus in consulatu meo, memor & gratus fuit, meque postea diligentissime coluit. Eum tibi magnopere commenden-

mendo ut & hospitem meum, & familia-
rem meum, & gratum hominem, & virum
bonum, & principem civitatis suae, & tuâ
necessitate dignissimum. Pergratum mihi
feceris, si dederis operam, ut is intelligat,
hanc meam commendationem magnum
apud te pondus habuisse. Vale.

M. T. C. Trebatio S. P. D.

15

Fam. 7. 18.

E Pistolam tuam, quam accepi ab **L. Lucio**
Aruntio, conscidi innocentem: Nihil
enim habebat, quod non vel in concione
recte legi posset. Sed & Aruntius ita te
mandasse aiebat, & tu adscripseras.
Verum illud esto, Nihil te ad me postea scri-
psisse demiror, praesertim tam novis rebus.
Vale.

M. T. C. Q. Valerio Q. F. Orcaë S. D.

Famil. 13. 6. 788

P. Cornelius, qui tibi has literas reddidit,
est mihi à P. Cuspio commendatus, cujus
causa quantoperè cuperem, deberemque,
profectò ex me facile cognovisti. Vehemen-
ter te rogo, ut cures, ut ex hac commendatio-
ne mihi Cuspius quàm maximas, quàm pri-
mùm, quàm sæpissimè gratias agat. Vale.

M.

M. T. C. C. Memmio S. D.

Fam. 13. 3.

17 **A**ulum Fusum, unum ex meis intimis, observantissimum, studiosissimumque nostri, eruditum hominem, & summam humanitate, tuaque amicitiam dignissimum, velim ita tractes, ut mihi coram recepisti. Tam mihi gratum id erit, quam quod gratissimum. Ipsum praeterea summo officio, & summam observantiam tibi in perpetuum devinxeris. Vale.

M. T. C. Cornificio S. P. D.

Fam. 12. 27.

18 **S**extus Aufidius & observantia, quam me colit, accedit ad proximos, & splendore equitis Rom. nemini cedit. Est autem ita temperatis, moderatisque moribus, ut summa severitas summam cum humanitate jungatur. Cujus tibi negotia, quae sunt in Africa, ita commendo, ut majore studio, magisque ex animo commendare non possim. Pergratum mihi feceris, si dederis operam, ut is intelligat, meas apud te literas maximum pondus habuisse. Hoc te vehementer mi Cornifici, rogo. Vale.

Cicero

19 Cicero, Basilio S. D. Fam. 6. 15.

Tibi gratulor: mihi gaudeo, te amo: tua tueor: à te amari, & quid agas, quidq; istic agatur, certior fieri volo. Vale.

D. Brutus IMP. Tul. C. S. P. D.

Famil. II. 4.

20 **S**I de tua in me voluntate dubitarem,

multis à te verbis peterem, ut dignitatem meam tuerere: sed profectò est ita, ut mihi persuasi, me tibi esse cura. Progres-

* persuadeo
3. 8. 16. 11.
It. it. 6. 6. 2.
inj. 11. 10.

sus sum ad Transalpinos cum exercitu, non tam nomen captans imperatorium, quam cupiens militibus satisfacere, firmosq; eos ad tuendas nostras res efficere, quod mihi videor consecutus. Nam & liberalitatem nostram, & animum sunt experti.

Cum omnium bellicosissimis bellum gessi, multa castella cepi, multa vastavi. Non sine causâ ad Senatum literas misi. Adjuva nos tuâ sententiâ. Quod cum facies, ex magnâ parte communi commodo inservies. Vale.

M. T. C. Servio Sulpitio S. P. D.

ARCUS. allig. icero.

Famil. 13. 20.

alitem: lunimam: icia.

21 **A**Sclapone Patrensi, medico utor valde familiariter, ejusque tum consuetudo

do mihi jucunda fuit, tum etiam ars, quam sum expertus in valetudine meorum: in quâ mihi tum ipsâ scientiâ, tum etiam fidelitate, benevolentiaque satis fecit. Hunc igitur tibi commendo, & à te peto, ut des operam, ut intelligat, diligenter me scripsisse de se, meamque commendationem usui magno sibi fuisse. Erit id mihi vehementer gratum. Vale.

M. T. C. Appio Balbo S. P. D.

Famil. 10. 29.

22 **D**E meo studio erga salutem & incolumitatem tuam credo, te cognovisse ex literis tuorum, quibus me cumulatissimè satisfecisse, certè scio: nec bis concedo, quanquam sunt singulari in te benevolentia, ut te salvum malint, quàm ego: Illi mihi necesse est concedant, ut tibi plus, quàm ipsi, hoc tempore prodesse possim. Quod quidem nec destiti facere, nec desistam: & jam in maximâ re feci, & fundamenta jeci salutis tue. Tu fac, bono animo, magnoque sis; meque tibi nullâ re defutarum esse, confidas. Pridie Nonas
6. Julii, Quintilis. Vale.

M. T. C. M. Mario S. D.

Fam. 7. 4.

Ad

23 *Ad VIII. Calend. Julias in Cumanum
 veni cum Libone tuo, vel nostro po-
 tius: In Pompejanum statim cogito. Sed
 faciam te antè certiozem. Tecum semper
 valere cupio, tum certè, dum hic sumus.
 Vides enim, quantò post unà futuri sumus.
 Quare si quid constitutum cum podagrâ
 habes, fac in alium diem differas. Cura
 igitur, ut valeas: & me hoc biduo, aut
 triduo exspecta. Vale.*

Cicero Planco Imp. Cos. Desig. S.

P. D. Famil. 10. 14.

ARGUMENTUM.

Narratiuncula, quò omnibus nota sit
 voluntas Planci erga Rempubl. Et addita
 est adhortatio, ut ipsum Antonium, &
 reliquias exercitus persequatur.

24 *O Gratam famam, biduo ante victoriam,
 de subsidio tuo, de studio, de celerita-
 te, de copiis, atque etiam hostibus fuis!
 spes omnis in te est. Fugisse enim ex praelio
 Mutinensi dicuntur notissimi latronum
 duces. Est autem non minùs gratum,
 extrema delere, quàm prima depellere.
 Equidem expectabam jam tuas literas,
 idque cum multis: sperabamque etiam Le-
 pidum*

pidum, temporibus admonitum, tecum & Reipubl. satis esse facturum. In illam igitur curam incumbere, mi Plance, ut ne qua scintilla te terrimibelli relinquatur. Quod si erit factum, & Rempubl. divino beneficio affeceris, & ipse eternam gloriam consequere. Tertio Idus Maji. Vale. *9. 13. maji*

M. Cicero, Papirio Pæto S. D.

Famil. 9. 23.

Heri veni in Cumanum: cras ad te fortasse. Sed cum certum sciam, faciam te paulò antè certiozem. Etsi Marcy Ceparius, cum mihi in sylvâ Gallinariâ obviam venisset, quesissetque, quid ageres, dixit, te in lecto esse, quòd ex pedibus laborares. Tuli scilicet molestè, ut debui, sed tamen constitui ad te venire, ut & viderem te, & viserem, & cœnarem etiam. Non enim arbitror, coquam etiam te arthriticum habere. Expecta igitur hospitem, cum minimè edacem, tum inimicum cœnis sumptuosus. Vale.

M. Cicero, Cn. Plancio S. D.

ARGUMENTUM.

Narratiuncula est, in quâ brevi partitione utitur, quâ literas Plancii partim pro-

probat, partim reprehendit, postea addit
brevem consolationem.

Famil. 4. 15.

Accepi per breves tuas literas, quibus
id, quod scire cupiebam, cognoscere
non potui: cognovi autem id, quod mihi
dubium non fuit. Nam quàm fortiter
ferres communes miseras, non intellexi;
quàm me amares, facile perspexi: sed
hoc sciebam. Illud si scissem, ad id meas
litteras accommodassem. Sed tamen etsi
antea scripsi, quæ existimavi scribi oportere,
tamen hoc tempore breviter commo-
nendum putavi, ne quo periculo te proprio
existimares esse: In magno omnes, sed
tamen in communi sumus. Quare non
debes aut propriam fortunam, & præci-
pua postulare, aut communem recusare.
Quapropter eo animo simus inter nos, quo
semper fuimus. Quod de te sperare, de
me præstare possum. Vale.

Cicero Dolabellæ suo S. P. D.

U Famil. 9. 12.

Gratulor Baijs nostris, siquidem, ut
scribis, salubres repente factæ sunt:
nisi fortè te amant, & tibi assentantur,
& tam diu, dum tu ades, sunt oblita sui.

B

Quod

Quod quidem, si ita est, minimè miror, cælum etiam & terras vim suam, si tibi ita conveniat, dimittere. Oratiunculam pro Deiotaro, quam requirebas, habebam mecum, quod non putaram; Itaque eam tibi misi: velim sic legas, ut causam tenuem & inopem, nec scriptione magnopere dignam. Sed ego hospiti veteri, & amico munusculum mittere volui levidense, crasso filo, cuiusmodi ipsius solent esse munera. Tu velim animo sapienti, fortiq̄ue sis, ut tua moderatio, & gravitas aliorum infamet injuriam. Vale.

M. T. C. Imp. M. Cœlio, Ædili Curuli S. P. D. Fam. 2. 14.

ARGUMENTUM.

Hæc Epistola est commendatitia: & sunt additæ rationes commendationis.

28 **M**ARCO Fabio, viro optimo, & homine doctissimo familiarissimè utor, mirificeq̄ue eum diligo, cum propter summum ingenium ejus, summamq̄ue doctriam, tum propter singularem modestiam. Ejus negotium sic velim suscipias, ut si esset res mea. Novi ego vos magnos patronos. Hominem occidat oportet, qui
ve-

vestrâ operâ uti velit : sed in hoc homine nullam accipio excusationem. Omnia relinques, si me amabis, cum tuâ operâ Fabius uti volet. Ego res Romanas vehementer exspecto, & desidero, imprimisque, quid agas, scire cupio. Nam jam diu propter hyemis magnitudinem nihil novi ad nos afferebatur. Vale.

Cicero Trebatio S. D.

29

Fam. 7. 22.

Illuseras heri inter scyphos, quòd dixeram, controversiam esse, posse tne heres, quod furtum antea factum esset, rectè furti agere. Itaque etsi domum benè potus, seroque redieram; tamen id caput, ubi hæc controversia est, notavi, & descriptum tibi misi, ut scires, id quod tu neminem sensisse dicebas, Sextum Ælium, M. Manilium, M. Brutum sensisse. Ego tamen Scævole, & Teste assentior. Vale.

M. T. C. Bruto Imp. S. P. D.

30

Famil. 11. 15.

Et si mihi tue literæ jucundissimæ sunt; tamen jucundius fuit, quòd in summâ occupatione tuâ Planco collegæ mandasti, ut te mihi per literas excusaret: quod fe-

B 2

cit

que literis communibus declarata est, Senatu
Populoq; Romano: S. P. Q. R. :
20 LIBER

cit ille diligenter. Mibi autem nihil amabilius officio tuo & diligentia. Conjunctio tua cum collega, concordiaque vestra, quae literis communibus declarata est, S. P. Q. R. gratissima accidit. Quod superest, perge, mi Brute, & jam non cum aliis, sed tecum ipse certa. Plura scribere non debeo, praesertim ad te, quo magistro brevitate uti cogito. Literas tuas vehementer exspecto, & quidem tales, quales maxime opto. Vale.

M. C. T. Furfano Procos. (S. P. D.)
Fam. 6. 9.

ARGUMENTUM.

Commendatio est. Orditur narrationem ab Auli officiis, quare tueri Caecinam debeat. Et est communis forma commendatiarum.

3A ^{ulo} CUM A. ^{Cecina} tanta mihi familiaritas, consuetudoque semper fuit, ut nulla major esse possit. Nam & patre ejus, claro homine, & forti viro plurimum usi sumus, & hunc a puero, quod & spem mihi magnam afferebat summe probitatis, summaeque eloquentia, & vivebat mecum conjunctissime non solum officiis ami-

amicitiæ, sed etiam studiis communibus, sic semper dilexi, ut non ullo cum homine conjunctius viverem. Nihil attinet, me plura scribere. Quàm mihi necesse sit ejus salutem, & fortunas, quibuscunque rebus possim, tueri, vides. Reliquum est, ut, cum cognorim pluribus rebus, quid tu & de bonorum fortunâ & de Reipubl. calamitatibus sentires, nihil à te petam, nisi ut ad eam voluntatem, quam tua sponte erga Cæcinam habiturus esses, tantus cumulus accedat commendatione mea, quanti me à te fieri intelligo. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

M. T. C. Cornificio Collegæ S. D.

Famil. 12. 20.

ARGUMENTUM.

Expostulat, quòd ad se non divertere. 32

GRatæ mihi tuæ literæ, nisi quòd Signuessanum diversoriolum contempseris. Quam quidem contumeliam villa pusilla iniquo animo feret, nisi in Cumano, & Pompejano reddideris ^{omnibus} παντα περιπαντων. Sic igitur facies, meque amabis, & scripto aliquo laceesses. Ego enim

B3

re.

respondere facilius possum, quam provocare. Quod si, ut soles, cessabis, laceffam, ne tua ignavia etiam inertiam afferat. Plura otiosus. Hec, cum essem in senatu, exaravi.

M. T. C. Cornific. S. D.

Famil. 12. 21.

33 **C**Ajus Anitius, familiaris meus, vir omnibus rebus ornatus, negotiorum suorum causâ legatus est in Africam legatione liberâ. Eum velim rebus omnibus adjuves, operamq; des, ut quàm commodissimè sua negotia consiciat, inprimisque, quod ei charissimum est, dignitatem ejus tibi commendo. Idque à te peto, quod ipse in provinciâ facere sum solitus, non rogatus, ut omnibus senatoribus victores darem; quod idem acceperam, & cognoveram à summis viris factitatum. Hoc igitur, mi Cornifici, facies, ceterisque rebus omnibus ejus dignitati, rei que, si me amas, consules. Id erit mihi gratissimum. Da operam, ut valeas.

M. T. C. C. Cassio S. P. D.

Famil. 12. 9.

ARGUMENTUM.

Ex-

34 Excusat brevitatem literarum Cassii
exemplo.

Brevitas tuarum literarum me quoque
breuiorem in scribendo facit: &
verè ut dicam, non satis occurrit, quod
scribam. Nostras enim res in actis perfer-
ri ad te certò scio: tuas autem ignoramus.
Tanquam enim clausa sit Asia, sic nihil
perfertur ad nos, præter rumores de op-
presso Dolabella, satis illos quidem constan-
tes, sed adhuc sine autore. Nos confectum
bellum cum putaremus, repente à Lepido
tuo in summam sollicitudinem adducti su-
mus. Itaque persuade tibi, maximam
Reipubl. spem in te, & in tuis copiis esse.
Firmos omninò exercitus habemus, sed ta-
men, ut omnia, ut spero, prosperè procedant,
multum interest te venire. Exigua est
enim spes Reipublicæ; Nam nullam non libet
dicere, sed, quæcunque est, ea despondetur
anno consulatus tui. Vale.

M. T. C. Acilio Procos. S. P. D.

Fam. 13. 30.

35 **L**ucius Manlius est Sufis. Is fuit Ca-
tinensis: sed est unà cum reliquis Nea-
politans civis Romanus factus, decurioque
Neapoli. Erat enim adscriptus in id muni-
cipium

B 4

cipium ante civitatem sociis, & Latinis datam. Eius frater Catina nuper mortuus est. Nullam omninò arbitramur de eâ hereditate controversiam eum habiturum: & est hodiè in bonis: sed, quando habet præterea negotia vetera in Sicilia sua, & hanc hereditatem fraternam, & omnia ejus tibi commendo, inprimisque ipsum, virum optimum, mihiq̄ue familiarissimum, iis studiis literarum, doctrinaeq̄ue præditum, quibus ego maximè delector. Peto igitur abs te, ut eum, sive aderit, sive non venerit in Siciliam, in meis intimis, maximeq̄ue necessariis scias esse: itaq̄ue tractes, ut intelligat, meam commendationem sibi magno adjumento fuisse. Vale.

Tullius & Cicero F. & Q. Tironi humanis,
& opt. S. D. Fam. 16. 1.

36 **V**ide, quanta in te sit suavitas: duas horas Thyrei fuimus: Xenomenes hospes tam te diligit, quàm si vixerit tecum. Is omnia pollicitus est, quæ tibi essent opus: facturum puto. Mihi placebat, si firmior esses, ut te Leucadem deportares, ut ibi te planè confirmares. Videbis, quid Curio, quid Lysoni, quid medico placeat. Volebam ad te Marionem remittere, quem, cum meliusculè

luscule tibi esset, ad me mitteres: Sed cogitavi unas literas Marionem asferre posse, me autem crebras expectare. Poteris igitur & facies, si me diligis, ut quotidie sit Acastus in portu. Multi erunt, quibus recte literas dare possis, qui ad me libenter perferant. Equidem Patras euntem neminem prætermittam. Ego omnem spem tui diligenter curandi in Curio habeo. Nihil potest illo fieri humanius, nihil nostri amantius. 7 Ei te totum trade. Malo te paulò post valentem, quàm statim imbecillum videre. Cura igitur nihil aliud, nisi ut tu valeas: cætera ego curabo. Etiam atque etiam vale. Leucade proficiscens, septimo Idus Novembr.

Tullius & Cicero & Q. Q. Tironi

S. D. Famil. 16. 7.

37 **T**ertiam ad te hanc Epistolam scripsi eodem die, magis instituti mei tenendi causa, quia nactus eram, cui darem, quàm quòd haberem, quid scriberem. Igitur illa: quantum me diligis, tantum adhibe in te diligentie. Ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratissimum omnium, cum valetudinis rationem, ut spero, habueris, habeto etiam

navigationis. In Italiam euntibus omnibus ad me literas dabis, ut ego euntem Patras neminem pratermitto. Cura, curate, mi Tiro. Quando non contigit, ut simul navigares, nihil est, quod festines, nec quicquam cures, nisi ut valeas. Etiam atque etiam vale. VII. Idus Novemb. Actio, vesperi.

38 M. T. C. Tironi S. P. D.

Fam. lib. 16. 12.

Ego verò cupio, te ad me venire: sed viam timeo. Gravissimè agrotasti, inedia & purgationibus, & vi ipsius morbi consumptus es. Graves solent offensiones esse ex gravibus morbis, si qua culpa commissa est. Fam, ad id biduum, quod fueris in via, dum in Cumanum veneris, accedent continuò ad reditum dies quinque. Ego in Formiano ad tertium Calendas esse volo. Ibi te ut firmum offendam, mi Tiro, effice. Literule meae, sive nostrae, tui desiderio oblanguerunt. Hac tamen epistola, quam Acastus attulit, oculos paululum sustulerunt. Pomponius erat apud me, cum hac scribebam. Hilare & libenter ei cupienti audire nostra, dixi, sine te omnia mea muta esse. Tu musis nostris para, ut ope-

operas reddas. Nostra ad diem dictum
fient: docui enim te, fides ἔτυμον quod
haberet. Fac planè ut valeas: nos ad sum-
mum. ^{Vale.} * XIV. Cal. Januar. ^{Fab. ip. Jan. 19. Dec.}

M. T. C. Curioni S. D.

Fam. 2. 4.

ARGUMENTUM.

Hæc Epistola fuit scripta sub initium
belli civilis: in quâ hortatur Curionem
iterum ad eas res perficiendas, de quibus
antea sæpè ad eum scripserat.

39 **E**pistolarum genera multa esse non
ignoras, sed unum illud certissimum,
cujus causa inventa res ipsa est, ut certiores
faceremus absentes, si quid esset, quod eos
3 scire, aut nostra, aut ipsorum interesset.
3 Hujus generis literas à me profecto non
expectas: domesticarum enim rerum
3 tuarum habes & scriptores, & nuncios.
In meis autem rebus, nihil est sanè novi.
Reliqua sunt epistolarum genera duo, quæ
me magnopere delectant: unum familiare
& jocosum; alterum severum & grave.
Utro me minùs deceat uti, non intelligo.
Jocèrne tecum per literas? Civem meber-
cule non puto esse, qui temporibus his ridere
possit. An gravius aliquid scribam? quid est,
quod

quod possit graviter à Cicerone scribi ad Curionem, nisi de Republica? Atque in hoc genere hæc mea causa est, ut neq; ea, quæ nunc sentio, velim scribere. Quamobrem, quoniam mihi nullum scribendi argumentum relictum est, utar eâ clausulâ, quâ soleo, teque ad studium summæ laudis cohortabor. Est enim tibi gravis adversaria constituta, & parata incredibilis quedam expectatio: quam tu una re facillimè vinctes, si hoc statueris: quarum laudum gloriam adamaris, quibus artibus eæ laudes comparantur, in iis esse elaborandum. In hanc sententiam scriberem plura, nisi te tuâ sponte satis incitatum esse considerem: & hoc, quicquid attigi, non feci inflammandi tui causâ, sed testificandi amoris mei. Vale.

M. T. C. Bruto S. P. D.

Famil. 13. 14.

40 **L**ucio Titio Strabone, Equite Romano, in primis honesto, & ornato familiarissimè utor. Omnia mihi cum eo intercedunt jura summæ necessitudinis. Huic in tuâ provinciâ pecuniam debet P. Cornelius. Ea res à Volcatio, qui Romæ jus dicit, rejecta in Galliam est. Peto à te hoc diligentius,

gentius, quam si mea res esset, quò est honestius de amicorum pecuniâ laborare, quam de suâ, ut negotium conficiendum cures, ipse suscipias, transigas, operamque des, quòd tibi æquum & rectum videbitur, ut quàm commodissimâ conditione libertus Strabonis, qui ejus rei causa missus est, negotium conficiat, ad nummosque perveniat. Id & mihi gratissimum erit, & tu ipse L. Titium cognosces amicitia tuâ dignissimum. Quod ut tibi cura sit, ut omnia solent esse, quæ, me velle, scis, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. C. T. Fabio S. P. D.

Famil. 5. 18.

ARGUMENTUM.

Consolatio brevis est, sumpta ex commemoratione commodorum & incommodorum fortunæ.

4. **E**T si egomet, qui te consolari cupio, consolandus ipse sum; propterea, quòd nullam rem gravius tam diu tuli, quàm incommodum tuum: tamen te magnopere non hortor solum, sed etiam pro amore nostro rogo, atque oro, te colligas, virumque prabeas, & quâ conditione omnes ho-
mines

mines, & quibus temporibus nati simus, cogites. Plus tibi virtus tua dedit, quam fortuna abstulit, propterea quod adeptus es, quod non multi homines novi; amisisti, quod plurimi homines nobilissimi. Ea denique videtur conditio impendere legum, judiciorum, temporum, ut optimè actum cum eo videatur esse, qui quam levissimam pœnâ ab hac Republ. discesserit. Tu verò, qui & fortunas, & liberos habeas, & nos, ceterosque necessitudine & benevolentia tecum conjunctissimos; qui que magnam facultatem sis habiturus nobiscum, & cum omnibus tuis vivendi; & cum unum sit judicium ex tam multis, quod reprehendatur, idq; una sententia, ea que dubia potentia alicujus condonatum existimetur: omnibus his de causis debes istam molestiam quam levissimè ferre. Meus animus erit in te, liberosque tuos semper, quem tu esse vis, & qui esse debet. Vale.

M. T. C. Trebatio S. D.

Fam. 6. II.

ARGUMENTUM.

Gratulatio est, cui attexit brevissimam consolationem. Orditur autem à narratione, Dolabellæ operam prædicans.

Quia

Quia Cicero conjunctus fuit multis officiis illis, qui erant familiarissimi Cæsaris; ideo multis confecit reditum. Initium est eleganter amplificatum collatione quadam.

Dolabellam antea tantummodo diligebam: obligatus ei nihil eram. Nec enim acciderat mihi opus esse: & ille mihi debebat, quod non defueram ejus periculis. Nunc tanto sum devinctus ejus beneficio, quod & antea in re, & hoc tempore in salute tuâ cumulatissimè mihi satisfecit, ut nemini plus debeam. Qua in re tibi gratulor ita vehementer, ut, te quoque mihi gratulari, quàm gratias agere, malim. Alterum omninò non desidero, alterum verè facere poteris. Quod reliquum est, quando tibi virtus, & dignitas tua reditum ad tuos aperuit, est tue sapientiæ, magnitudinisque animi, quid amiseris, oblivisci, quid recuperaveris, cogitare. Vives cum tuis, vives nobiscum. Plus acquisivisti dignitatis, quàm amisisti rei familiaris, quæ ipsa tum esset jucundior, si ulla res esset publica. Vestorius, noster familiaris ad me scripsit, te mihi maximas gratias agere. Hæc predicatio tua mihi valdè grata est, eaque

eaque te uti facile patior, cum apud alios, tum mehercule apud Syronem, nostrum amicum. Quae enim facimus, ea prudentissimo cuique maxime probata esse volumus. Te cupio videre quam primum. Vale.

M. T. C. Trebatio S. P. D.

Fam. 7. 14.

43. **C**hrisippus Vettius, Cyri architecti libertus, fecit, ut te non immemorem putarem mei: salutem enim mihi verbis tuis nunciavit. Valdè jam lautus es, qui gravè literas ad me dare, homini praesertim propè domestico. Quòd si scribere oblitus es, nimis multi jam te advocato causa cadent. Sin nostri oblitus es, dabo operam, ut istuc veniam ante, quam planè ex animo tuo effluam. Sin aestivorum timor te debilitat, aliquid excogita, ut fecisti de Britannia. Illud quidem perlibenter audivi ex eodem Chrysippo, te esse Caesari familiarem. Sed meherculè mallem, id quod erat aequius, de tuis rebus ex tuis literis quam saepissimè cognoscere. Quod certè ita fieret, si tu maluisses benevolentiae, quam litium iura perdiscere. Sed haec jocati sumus, & tuo more, & non nihil etiam nostro. Te valdè amamus, nos-
que

que à te amari tum volumus, tum etiam
confidimus. Vale.

M. T. C. C. Cassio S. P. D.

Famil. 12. 8.

ARGUMENTUM.

Narratio de perfidiâ Lepidi, & addit
adhortationem, ut pergat Rempubl. for-
titer defendere.

44 **S**celus affinis tui Lepidi, summamque
levitatem & inconstantiam ex actis,
quæ ad te mitti certò scio, cognosse te ar-
bitror. Itaque nos, confecto bello, ut arbi-
tramur, renovatum bellum gerimus, spem-
que omnem in D. Bruto & Planco habemus:
si verum queris, in te & in meo Bruto,
non solum ad præsens perfugium, si, quod
nolim, adversi quid acciderit, sed etiam
ad confirmationem perpetuæ libertatis.
Nos hic de Dolabella audiebamus, quæ vel-
lemus: sed certos autores non habebamus.
Te quidem magnum hominem, & præsentis
judicio, & reliqui temporis exspectatione
scito esse. Hoc tibi proposito, fac, ut ad
summa contendas. Nihil est tantum, quod
non populus Romanus à te perfici, atque
obtineri posse judicet. Vale.

C

M. T. C.

M. T. C. M. Lepido S. P. D.

FAMIL. 10. 27.

45 **Q**UOD mihi pro meâ summâ erga te benevolentia magnæ curæ est, ut quàm amplissimâ dignitate sis, molestè tuli, te Senatui gratias non egisse, cum esses ab eo ordine ornatus summis honoribus. Pacis inter cives conciliandæ te cupidum esse, lætor. Pacem eam si à servitute sejungis, consules & Reipublicæ, & dignitati tuæ. Sin ista pax perditum hominem in possessionem impotentissimi dominatus restitutura est, hoc animo scito esse omnes sanos, ut mortem servituti anteponant. Itaque sapientius, meo quidem iudicio, facies, si te in istam pacificationem non interpones, quæ neque Senatui, neq; populo, neq; cuiquam bono probatur. Sed hæc audies es aliis, aut certior fies literis. Tu pro tuâ prudentiâ, quid optimum factu sit, videbis. Vale.

M. T. C. S. D. L. Manutio Planco, Imp.

Cof. Def Fam. 10. 2.

ARGUMENTUM.

Excusatio, quare non venerit in Senatum, cum studiis amicorum opus haberet Plancus, ad consequendum consulatum, nec dixerit sententiam,

Meum

46 **M** Eum studium honori tuo, pro necessitudine nostrâ, non defuisset, si aut tuto in senatum, aut honestè venire potuisssem. Sed nec sine periculo quisquam, liberè de Republ. sentiens, versari potest in summâ impunitate gladiatorum, nec nostræ dignitatis videtur esse, ibi sententiam de Republ. dicere, ubi me & melius, & propius audiant armati, quàm senatores. Quapropter in privatis rebus nullum neque officium, neque studium meum desiderabis: ne in publicis quidem, si quid erit, in quo me interesse, necesse sit, unquam deero, nec cum periculo quidem meo, dignitati tue. In iis autem rebus, quæ nihilominus, ut ego absim, confici possunt, peto à te, ut me rationem habere velis, & salutis, & dignitatis mee. Vale.

M. T. C. Papirio Pæto S. D. Fam. 9. 19.

ARGUMENTUM.

Scriserat Pætus Ciceroni prædicanti lautas familiarium suorum mensas, Balbum tenui contentum fuisse. Cicero jocosè accepit, ac si Pætus ideo scripserit, ne quid lautum à se expeteret Cicero.

47 **T** Amen à malitia non discedis. Tenuiculo apparatu significas Balbum fuisse.

contentum. Hoc videris dicere, cum reges tam sint continentes, multo magis consulares esse oportere. Nescis me ab illo omnia expiscatum: rectà enim à porta domum meam venisse. Neque hoc admiror, quòd non ad tuam potiùs, sed illud, quòd nec ad suam. Ego autem tribus primis verbis: Quid noster Petus? At ille adjurans, nusquam se unquam libentiùs. Hoc si verbis assecutus es, aures ad te afferam non minùs elegantes: sin autem obsonio, peto à te, ne pluris esse Balbos, quàm disertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed si me expediero, ut in ista loca venire possim, non committam, ut te serò à me certiore factum putes. Vale.

C. Trebonius M. T. C. S. D.

Fam. 12. 16.

48. **S**I vales, bene est, ego quidem valeo. Athenas veni ad XI. Calend. Junii, atque ibi, quod maximè optabam, vidi filium tuum, deditum optimis studiis, summaque modestie famâ. Quà ex re quantam voluptatem ceperim, scire potes, etiam me tacente. Non enim nescis, quanti te faciam, & quàm pro nostro veterrimo, verissimoque amore omnibus tuis etiam mi.

minimis commodis, non modò tanto bono, gaudeam. Noli putare, mi Cicero, me hoc auribus tuis dare. Nihil adolescente tuo, atque adeò nostro (nihil enim mihi à te potest esse sejunctum) aut amabilius omnibus iis, qui Athenis sunt, est, aut studiosius earum artium, quas tu maximè amas, hoc est optimarum. Itaque tibi, quod verè facere possum, libenter quoque gratulor, nec minùs etiam nobis, quòd eum, quem necesse erat diligere, qualiscunque esset, talem habemus, ut libenter quoque diligamus. Qui cum mihi in sermone iniecisset, se velle Asiam visere, non modò invitatus, sed etiam rogatus est à me, ut id potissimum, nobis obtinentibus provinciam, faceret. Cui nos & charitate, & amore tuum officium præstaturos, non debes dubitare. Illud quoque erit nobis curæ, ut Cratippus unà cum eo sit, ne putes in Asia feriatum illum ab iis studiis, in quæ tua cohortatione incitatur, futurum. Nam illum paratum, ut video, & ingressum pleno gradu, cohortari non intermitteremus, quò in dies longiùs discendo, exercendoque se, procedat. Vos quid ageritis in Republ. cum has literas dabam,

non sciebam. Audiebam quaedam turbulenta, quae scilicet cupio esse falsa, ut aliquando otiosa libertate fruamur: quod vel minimè adhuc mihi contigit. Ego tamen nactus in navigatione nostrâ pusillum laxamenti, concinnavi tibi munusculum ex instituto meo: & dictum, cum magno nostro honore à te dictum, conclusi, & tibi infra subscripsi. In quibus versiculis si tibi quibusdam verbis εὐδυσῶν μὲν ἐσὶν ἐγὼ videbor, turpitude personae ejus, in quam liberius invehimur, nos vindicabit. Ignoscas etiam iracundiae nostrae, quae justa est, in ejusmodi & homines & cives. Deinde, qui magis hoc Lucilio licuerit assumere libertatis, quàm nobis? cum, etiamsi odio par fuerit in eos, quos laesit, tamen certè non magis dignos habuerit, in quos tantâ libertate verborum incurreret. Tu, sicut mihi pollicitus es, adjunges me quàm primum ad tuos sermones. Namque illud non dubito, quin, si quid de interitu Caesaris scribas, non patiaris me minimam partem & rei, & amoris tui ferre. Vale, & matrem, meosque tibi commendatos habe.

VIII. Calend. Junias Athenis.

Cicero

49. Cicero Curio S. D. Fam. 7. 31.

Facilè perspexi ex tuis literis, quod
semper studui, & me à te plurimi fieri,
& te intelligere, quàm mihi charus esses.
Quod quando uterque nostrum consecutus
est, reliquum est, ut officiis certemus
inter nos, quibus equo animo vel vincam
te, vel vincar abs te. Acilio non fuisse
necesse meas dari literas, facile patior.
Sulpitii tibi operam, intelligo ex tuis literis,
non multum opus fuisse propter res tuas
ita contractas, ut, quemadmodum scribis,
nec caput nec pedes habeant. Equidem
vellem, uti pedes haberent, ut aliquando
redires. Vides enim, exaruisse jam vete-
rem urbanitatem, ut Pomponius noster suo
jure possit dicere, nisi nos pauci retineamus
gloriam antiquam Atticam. Ergo is tibi,
nos ei succedemus. Veni igitur, queso, ne
tantum semen urbanitatis unà cum Re-
publica intereat. Vale.

M. T. C. Acilio Procos. S. P. D.

50. Famil. 13. 32.

In Halesina civitate, tam lautà, quàm
nobili, conjunctissimos habeo & hospi-
tio, & familiaritate M. & C. Clodios,
Archagathum, & Philonem. Sed vereor,

C 4

ne,

ne, quia complures tibi præcipuè commendo, exequare videar ambitione quadam commendationes meas. Quanquam à te quidem cumulatè satis fit, & mihi, & meis omnibus. Sed velim sic existimes, hanc familiam, & hos mihi maximè esse conjunctos vetustate, officiis, benevolentia. Quamobrem peto à te majorem in modum, ut his omnibus in rebus, quantum tua dignitas, fidesq; patietur, commodes. Id si feceris, erit mihi vehementissimè gratum. Vale.

M. T. C. Acilio Procof S. P. D.

Fam. lib. 13. 33.

51.

CNeo Otacilio Nafone utor familiarissimè, ita prorsus, ut illius ordinis nullo familiarius. Nam & humanitate ejus, & probitate in consuetudine quotidianâ magnopere delector. Nihil jam opus est, expectare te, quibus eum verbis tibi commendem, quo sic utor, ut scripsi. Habet is in provinciâ tuâ negotia, quæ procurant liberti, Hilarius, Antigonus, Demonstratus, quos tibi, negotiaque omnia Nasonis non secus commendo, ac si mea essent. Gratissimum mihi feceris, si intellexero, hanc commendationem magnum apud te pondus habuisse. Vale.

M. T. C.

M. T. C. Acilio Procos. S. P. D.

52

Fam. 13. 34.

AVitum mihi hospitium est cum Lyso-
ne, Lysonis filio, Lilybatano, val-
deque ab eo observor, cognovi que dignum
& patre, & avo. Est enim nobilissima fa-
milia. Quapropter commendo tibi majorem
in modum rem, domumque ejus, magnoque
opere abs te peto, cures, ut is intelligat,
meam commendationem maximo sibi apud
te & adjumento, & ornamento fuisse. Vale.

M. T. C. Acilio Procos. S. P. D.

53.

Famil. 13. 35.

CAjus Avianus Philoxenus antiquus est
hospes meus, & præter hospitium,
valde etiam familiaris, quem Caesar meo
beneficio in Novocomenses retulit. Nomen
autem Aviani consecutus est, quod homine
nullo plus est usus, quam Flacco Aviano,
meo, quemadmodum te scire arbitror, fa-
miliarissimo. Quæ ego omnia collegi, ut
intelligeres, non vulgarem esse commen-
dationem hanc meam. Peto igitur abs te,
ut omnibus rebus, quod sine molestia tua
facere possis, ei commodes, habeasque in
numero tuorum, perficiasque, ut intelli-
gat, has literas meas magno sibi usui

C5

fuisse,

fuisse. Erit id mihi majorem in modum gratum. Vale.

Cicero Planco Imp. Cos. Def. S. P. D.
Fam. 10. 13.

54. ARGUMENTUM.

Narratio, in quâ commemorat suum studium in augendâ dignitate Planci.

UT primùm potestas data est augende dignitatis tue, nihil prætermisi in te ornando, quod positum esset aut in premio virtutis, aut in honore verborum. Id ex ipso senatus consulto poteris cognoscere. Ita enim est perscriptum, ut à me de scripto dicta sententia est, quam senatus frequens secutus est summo studio, magnoque consensu. Ego quanquam ex tuis literis, quas mihi misisti, perspexeram, te magis judicio bonorum, quàm insignibus gloriæ delectari: tamen considerandum nobis existimavi, etiamsi tu nihil postulares, quantum tibi à Republ. deberetur. Tu contexes extrema cum primis. Qui enim M. Antonium oppresserit, is bellum confecerit. Itaque Homerus nec Ajacem, nec Achillem, sed Ulysssem appellavit πολίπορος. Vale.

M. T. C.

M. T. C. C. Cassio S. P. D.

55. Famil. 12. 6.

Qui status rerum fuerit tūm, cūm has literas dedi, scire poteris ex C. Titio Strabone, viro bono, & optimè de Republ. sentiente: nam quid dicam, cupidissimo tui, qui domo, & fortunis relictis, ad te potissimum profectus sit? Itaque eum tibi ne commendo quidem: adventus ipsius ad te satis eum commendabit. Tu velim sic existimes, tibi que persuadeas, omne perflugium bonorum in te, & Bruto esse positum, si, quod nolim, adversi quid evenerit. Res, cum hæc scribebam, erat in extremum deducta discrimen. Brutus enim Mutinæ vix jam sustinebat. Qui si conservatus erit, vicinus: sin (quod Diu omen avertant) oppressus erit, omnis omnium cursus est ad vos. Proinde fac, tantum animum habeas, tantumque apparatus, quanto opus est ad universam Rempubl. recuperandam, Vale

M. T. C. Q. Cornificio, Collegæ S. D.

Famil. 12. 17.

56 **G**rata mihi vehementer est memoria nostri tua, quam significasti literis: quam ut conserves, non quò de tuæ constantia

stantia dubitem, sed quia mos est ita rogandi, rogo. Ex Syria nobis tumultuosiora quaedam nunciata sunt, quae, quia tibi sunt propiora, quam nobis, tuam me causam magis movent, quam mea. Romae summum otium est, sed ita, ut malis salubre aliquod & honestum negotium, quod spero fore, quia video, id curae esse Caesari. Me scito, dum tu absis, quasi occasionem quandam, & licentiam nactum, scribere audacius & caetera quidem fortasse, quae etiam tu concederes: sed proximè scripsi de optimo genere dicendi, in quo saepe suspicatus sum, te à iudicio nostro, sic scilicet, ut doctum hominem à non indocto, paululum dissidere. Huic tu libro maximè velim ex animo; si minùs, gratiae causam suffragere. Dicam tuis, ut eum, si velint, describant, ad teque mittant. Puto enim, etiam si rem minùs probabis, tamen in ista solitudine, quicquid à me profectum sit, iucundum tibi fore. Quòd mihi existimationem tuam, dignitatemque commendas, facis tu quidem omnium more; sed velim sic existimes, me cum amori, quem inter nos mutuum esse intelligam, plurimum tribuere, tum de summo ingenio, & de optimis tuis studiis, & de spe amplissima dignitatis ita
judi-

judicare, ut neminem tibi antepo-
niam, comparem paucos. Vale.

M. T. C. Q. Thermo Propæt. S. P. D.

57.

Famil. 13. 54.

Cum mihi multa grata sunt, que tu,
adductus meâ commendatione, fecisti,
tum imprimis, quòd M. Marcilium, amici
atque interpretis mei filium, liberalissimè
tractavisti. Venit enim Laodiceam, &
tibi apud me, mihiq̄ue propter te gratias
maximas egit. Quare quod reliquum
est, à te peto, quando apud gratos homi-
nes beneficium ponis, ut eò libentius his
commodes, operamque des, quoad fides
tua patietur, ut socrus adolescentis rea
ne fiat. Ego cum antea studiosè commen-
dabam Marcilium, tum multò nunc studio-
sius, quòd in longâ apparitione singularem,
& propè incredibilem Patris Marcilii fi-
dem, abstinentiam, modestiamq̄ue, cognovi.
Vale.

LIBER II. EPISTOL.

M. T. C. T. P. Attico S.

Attic. 3. 27.

Ex tuis literis, & ex re ipsa, nos fun-
ditus periisse, video. Te oro, ut quibus

in

in rebus mei tui indigebunt, nostris miseris ne desis. Ego te, ut scribis, citò videbo, plura non scribo. Cura, ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico S. Att. 3. 21.

2 **T**riginta dies erant ipsi, cum has dabam literas, per quos nullas à vobis acceperam. Mihi autem erat in animo jam, ut antea ad te scripsi, ire in Epirum, & ibi omnem casum potissimum exspectare. Te oro, ut, si quid erit, quod perspicias, quamcunque in partem, quam plenissime ad me scribas: & meo nomine, ut scribis, literas, quibus putabis opus esse, ut des. Dat. V. Cal. Novemb.

M. T. C. T. P. Attico S. Att. 3. 22.

3 **E**go, quòd per Thessaliam si irem in Epirum, per diu nihil eram auditurus, & quòd mei studiosos habeo Dyrrhachinos, ad eos perrexi, cum illa superiora Thessalonice scripsissem. Inde cum ad te me convertiam, faciam, ut scias: tuque ad me velim omnia quam diligentissime, cujusmodi sint, scribas. Ego aut jam rem, aut ne spem quidem exspecto. Dat. VI. Calend. Decembr. Dyrrhachii.

M. T. C. T. P. Attico S. Att. 3. 1.

4 **C**um antea maxime nostram interesse arbitrabar, te esse nobiscum: tum vero, ut

ut legi rogationem, intellexi, ad iter id, quod constitui, nihil mihi optatius cadere posse, quam ut tu me quam primum consequare, ut, cum ex Italiâ profecti essemus, sive per Epirum iter esset faciendum, tuo, tuorumque presidio uteremur: sive aliud quid agendum esset, certum consilium de tuâ sententiâ capere possemus. Quamobrem te oro, des operam, ut me statim consequare. Facilius potes, quoniam de provincia Macedonia perlata lex est. Pluribus verbis tecum agerem, nisi pro me apud te res ipsa loqueretur. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. Att. 3. 2.

ITineris nostri causa fuit, quod non habebam locum, ubi pro meo jure diutius esse possem, quam in fundo Sicae, praesertim nondum rogatione correctâ: & simul intelligebam, ex eo loco, si iter haberem, posse me Brundisium referre: sine te autem non esse nobis illas partes tenendas propter Antonium. Nunc ut ad te antea scripsi, si ad nos veneris, consilium totius rei capiemus. Iter esse molestum scio, sed tota calamitas omnes molestias habet. Plura scribere non possum, ita sum animo perculso & abjecto. Cura ut valeas. Dat. VI. Id. April. Narycii, Locridis.

M. T.

M.T.C. T.P. Attico S. Att. 3. 3.

6 **U**Tinam illum diem videam, quum tibi agam gratias, quod me vivere coëgisti. Adhuc quidem valde me poenitet, sed te oro, ut ad me Vibonem statim venias, quod ego multis de causis converti iter meum. Sed eò si veneris, de toto itinere, ac fugâ meâ consilium capere potero. Si id non feceris, mirabor, sed confido te esse facturum. Vale.

M.T.C. T.P. Attico S. Att. 3. 5.

7 **T**erentia tibi, & sepe, & maximas agit gratias: id est mihi gratissimum: Ego vivo miserrimus, & maximo dolore conficior. Ad te quid scribam, nescio. Si enim es Romæ, jam me assequi non potes: sin es in viâ, cum eris me affecutus, coram agemus, quæ erunt agenda. Tantum te oro, ut, quoniam me ipsum semper amasti, eodem amore sis. Ego enim idem sum. Inimici mei mea mihi, non me ipsum ademerunt. Cura, ut valeas. Dat. VIII. Id. April. Thurij.

M.T.C. T.P. Attico S. Att. 3. 6.

8 **N**on fuerat mihi dubium, quin te Terenti, aut Brundusii visurus essem: Idque ad multa pertinuit: in eis ut & in
Epi-

Epiro confisteremus, & de reliquis rebus tuo consilio uteremur. Quoniam id non contigit, erit hoc quoque in magno numero nostrorum malorum. Nobis iter est in Asiam, maximè Cycicum. Tibi meos commendo, me vix, misereque sustento. Dat. XIV. Cal. Maij Tarenti.

M. T. C. T. P. Attico S. Att. 3. 25.

Post tuum à me discessum literæ mihi Româ allatæ sunt: ex quibus prospicio, nobis in hac calamitate tabescendum esse, neque enim (sed bonam in partem accipies) si ulla spes salutis nostræ subesset, tu pro tuo amore in me hoc tempore discessisses. Sed ne ingrati, aut ne omnia velle nobiscum unâ interire videamur, hoc omitto. Illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmasti, ut te ante Calendas Januarii, ubicunq; erimus, sistas. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. Att. 3. 16.

Totum iter mihi incertum facit expectatio literarum tuarum Calend. Sextil. datarum: non aliud aliquid. Si spes erit, Epirum: sin minus, Cyzicum, aut aliud quid sequeremur. Tuae quidem literæ quò sæpius à me leguntur, hoc spem faciunt mihi minorem. Nam cum lectæ sunt, tum id,

D

quod

quod attulerunt, ad spem, infirmant: ut
facile appareat, te & consolationi servire
& veritati. Itaque te rogo planè, ad me,
quæ scis, ut erunt, quæ putabis, ita scribas.
Vale. Dat. XII. Cal Sept.

M. T. C. T. P. Attico S.

Att. 3. 18.

ii **E**xpectationem nobis non parvam at-
tuleras, cum scripseras, Varronem
tibi pro amicitia confirmasse, causam
nostram Pompejum certè suscepturum, &
simulac à Cesare ei literæ, quas expecta-
ret, remissæ essent, autorem etiam daturum.
Utrum id nihil fuit? an adversatæ sunt
Cæsaris literæ? an est aliquid in spe?
Etiam illud scripseras, eundem secundum
comitia dixisse. Fac, (si vides, quantis in-
malis jaceam, & si putas esse humanitatis
tuæ) me fac de tota causa nostra certio-
rem. Nam Q. frater, homo mirus, qui me tam
valde amat, omnia mittit spei plena, me-
tuens, credo, defectionem animi mei. Tuæ
autem literæ sunt variæ. Neque enim me
desperare vis, nec temerè sperare. Fac,
obsecro, te ut omnia, quæ à te prospici
possunt, sciamus. Vale.

M. T. C.

quadraginta millia liceret esse. Illo quom
 pervenire non liceret, statim iter Brun-
 dusium versus contuli ante diem rogatio-
 nis, ne & Sica, apud quem eram periret,
 & quod Melitæ esse non licebat. Nunc tu
 propera, ut nos consequare, si modò re-
 cipiemur. Adhuc invitamur benignè, sed
 quod superest, timemus. Me, mi Pomponi,
 valdè pœnitet vivere: qua in re tu apud
 me plurimum valuisti. Sed hæc coram,
 Fac modo, ut venias. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S.

Att. I. 14.

14

ASiam Quinto, suavissimo fratri ob-
 tigiſſe audiſti. Non enim dubito,
 quin celerius tibi hoc rumor, quàm ullius
 noſtrùm literæ nunciarint. Nunc quoniam
 & laudis avidiſſimi ſemper fuimus, &
 præter ceteros Φιλάνθρωπος & ſumus, &
 habemur, & multorum odia atque ini-
 micitias Reipublicæ cauſa ſuſcepimus;
 πάντοις ἀρετῆς μίμνησκει; curaque
 & effice, ut ab omnibus & laudemur, &
 amemur. His de rebus plura ad te in eâ
 epistolâ ſcribam, quam ipſi Quinto dabo.
 Tu velim me certioſem facias, quid de meis
 mandatis egeris, atque etiam, quid de tuo
 nego-

negotio. Nam ut Brundusio profectus es, nulla mihi abs te sunt redditæ literæ. Valde a veo scire, quid agas. Idib. Mart. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S.

Att. 2. 10.

⁴⁵**V**Olo, ames constantiam meam: ludos Antii spectare non placet. Est enim *ἡσοόλοιον*. Cum velim vitare omnium deliciarum suspicionem, repente ἀναφάσινεσαι non solum delicatè, sed etiam ineptè peregrinantem. Quare usque ad Nonas Majas te in Formiano exspectabo. Nunc fac, ut sciam, quo die te visuri simus. Ab Appij foro, hora quarta. Dederam aliam paulo antè à Tribus Tabernis. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S.

Att. 2. 11.

⁴⁶**N**Arro tibi: planè relegatus mihi videor, posteaquam in Formiano sum. Dies enim nullus erat, Antij cum essem, quo die non melius scirem, Romæ quid ageretur, quàm ij, qui erant Romæ. Etenim literæ tuæ non solum quid Romæ, sed etiam quid in Republ. nequè solum quid fieret, verùm etiam quid futurum esset, indicabant. Nunc, nisi si quid ex prætereunte

D3

vi-

viatore exceptum est, scire nihil possumus.
 Quare quanquam jam te ipsum exspecto,
 tamen isti puero, quem ad me statim jussu
 recurrere, da ponderosam aliquam epi-
 stolam, plenam omnium non modo actorum,
 sed etiam opinionum tuarum: ac diem,
 quo Romam sis exiturus, cura ut sciam.
 Nos in Formiano esse volumus usque ad
 prid. Non. Majas, eò si ante eam diem
 non veneris, Romae te fortasse videbo.
 Nam Arpinum quid ego te invitem?
 Τηχῆι, ἀλλ' ἀγαθὴ κερωτέρος;
 ἔτι ἔγωγε ἤς γαίης δύναμαι γλυ-
 κρωτέρον ἄλλο ἰδέσθαι. Hæc igitur.
 Cura, ut valeas.

M. T. C. T. P. S. Attico S.

17

Att. 3. 13.

QUod ad te scripseram, me in Epiro
 futurum, posteaquam extenuari spem
 nostram, & evanescere vidi, mutavi con-
 silium: nec me Thessalonica commovi, ubi
 esse constitueram, quoad aliquid ad me de
 eo scriberes, quod proximis literis scripse-
 ras, fore, uti secundum comitia aliquid de
 nobis in Senatu ageretur: id tibi Pompe-
 jum dixisse. Quam de re quoniam comitia
 habita

habita sunt, tuque nil ad me scribis, perinde habebō, ac si scripsisses nihil esse: meque temporis non longinqui spe ductum esse, molestè feram. Quem autem motum te videre scripseras, qui nobis utilis fore videretur, eum nunciant, qui veniunt, nullum fore. In Tribunis Pleb. designatis reliqua spes est: quam si expectâro, non erit, quod putes me causâ meâ, ac voluntati meorum defuisse. Quod me sæpe accusas, cur hunc meum casum tam graviter feram, debes ignoscere, cùm ita me afflictum videas, ut neminem unquam nec videris, nec audieris. Nam quod scribis, te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici: mihi verò mens integra est. Atque utinam tam in periculo fuisset, cùm ego iis, quibus meam salutem charissimam esse arbitrabar, inimicissimis, crudelissimisque usus sum: qui ut me paulum inclinari timore viderunt, sic impulerunt, ut omni suo scelere, & perfidiâ abuterentur ad exitum meum. Nunc, quoniam est Cyzicum nobis eundum, quò rariùs ad me literæ perferentur, hoc velim diligentius omnia, quæ putaris me scire opus esse, perscribas. Quintum, fratrem meum fac diligas: quem ego miser, si incolumem relinquo, non me totum perijsse arbitrabor. Dat. Non. Sextil.

D4

M.T.C.

M. T. C. T. P. Attico S. Att. 3. 14.

18

EX tuis literis plenus sum expectatione de Pompejo, quidnam de nobis velit, aut ostendat. Comititia enim credo esse habita: quibus absolutis, scribis illi placuisse agi de nobis. Si tibi stultus esse videor, qui sperem, facio tuo jussu: & scio, te me ijs Epistolis potius, & meas spes solitum esse remorari. Nunc velim mihi planè perscribas, quid videas. Scio, nos nostris multis peccatis in hanc ærumnam incidisse. Ea, si qui casus aliquâ ex parte correxerint, minus molestè feremus, nos vixisse, & adhuc vivere. Ego propter viæ celebritatem, & quotidianam expectationem rerum novarum non commovi me adhuc Thessalonica: sed jam extrudimur, non à Plancio, (nam is quidem retinet) verum ab ipso loco minimè apposito, ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epirum ideo, ut scripseram, non ivi, quòd subito mihi adversi nuncij venerant & literæ, quare nihil esset necesse quàm proximè Italiam esse. Hinc si aliquid à comitiis audierimus, nos in Asiam converteremus: neque adhuc stabat, quò potissimum, sed scies. Vale. XII. Cal. Sext. Thessalonica.

M. T. C.

M. T. C. T. P. Attico S.

Att. 4. 13.

Vestorius noster me per literas facit certio- rem, te Româ ad VI. Id. Maji putare profectum esse, tardius, quàm dixerat, quòd minùs valuisses. Si jam meliùs vales, vehementer gaudeo. Velim domum ad tuos scribas, ut mihi tui libri pateant non secus, ac si ipse adesses, cum ceteri, tum Varronis. Est mihi enim utendum quibusdam rebus ex iis libris ad eos, quos in manibus habeo, quos, ut spero, tibi valdè probabo. Velim, si quid fortè novi habes, maximè à Q. Fratrem, deinde à C. Cesare, & si quid fortè de comitiis, de Republ. (soles enim tu hæc festinè odorari) conscribas ad me. Si nihil habebis, tamen scribas aliquid. Nunquam enim mihi tua Epistola aut intempestiva, aut loquax visa est. Maximè autem te rogo, rebus tuis, totoque itinere ex sententiâ confecto, nos quamprimùm revisas. Dionysium jube salvere. Cura, ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico S.

Att. 5. 3.

Ad VI. Id. Majas veni in Trebulanum ad Pontium: ibi mihi tuæ literæ

D5

binæ

binæ redditæ sunt tertio abs te die. Eodem autem ex Pompejano Philotimo dederam ad te literas: Nec verò nunc erat sanè, quid scriberem. Qui de Republ. rumores, scribe quaeso. In oppidis enim summum video timorem, sed multa inania. Quid de iis cogites, & quando, scire velim. Ad quas literas tibi rescribi velis, nescio. Nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ semel in Trebulano redditæ sunt: quarum alteræ edictum P. Licinii habebant, (erant autem Nonis Maijs datæ) alteræ rescriptæ ad meas Minturnenses. Quàm vereor, ne quid fuerit $\sigma\omega\chi\delta\alpha\upsilon\acute{o}\tau\epsilon\gamma\omicron\nu$ in iis, quas non accepi, quibus rescribi vis! Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. Jam deest, quid scribam, & lucet. Beneventi cogitabam hodie, nostra continentia & diligentia faciemus satis. A Pontio, ex Trebulano ad V. Id. Majas.

M. T. C. T. P. Attico S. Att. 5. 6.

21

Tarentum veni ad XV. Calend. Jun. quòd Pontinum statueram expectare, commodissimum duxi dies eos, quoad ille veniret, cum Pompejo consumere: eoque magis,

22

magis, quod ei gratum esse id videbam: qui etiam à me petierit, ut secum & apud se essem quotidie: quod concessi libenter. Multos enim ejus præclaros de Republ. sermones accipiam: instruar etiam consiliis idoneis ad hoc nostrum negotium. Sed ad te brevior jam in scribendo incipio fieri, dubitans Komene sis, an jam profectus? Quod tamen quoad ignorabo, scribam aliquid potius, quam committam, ut tibi, quum possint reddi à me literæ, non redantur. Nec tamen jam habeo, quod aut mandem tibi, aut narrem: Mandavi omnia, quæ quidem tu, ut polliceris, exhauries. Narrabo, cum aliquid habebo novi. Illud tamen non desinam, dum te adesse putabo, de Cesaris nomine rogare, ut confectum relinquo. Avidè expecto tuas literas, & maximè, ut norim tempus profectionis tuæ. Vale.

M.T.C.T.P Attico S Att.7.4.

22 **D**Ionysium flagrantem desiderio tui misi ad te, nec mehercule æquo animo, sed fuit concedendum. Quem quidem cognovi cum doctum (quod mihi jam antea erat notum) tum sanctum, plenum officij, studiosum etiam meæ laudis, frugi homi-
nem,

nem, ac, ne libertinum laudare videar, planè virum bonum. Pompejum vidi IV. Idus Decembr. fuimus unà horas duas fortasse. Magnâ letitiâ mihi visus est affici meo adventu: de triumpho hortari, suscipere partes suas, monere, ne ante in senatum accederem, quàm rem confecissem, ne dicendis sententiis aliquem Tribunum alienarem. Quid quæris? in hoc iudicio, & officio sermonis nihil potuit esse prolixius. De Rep. autem ita mecum locutus est, quasi non dubium bellum haberemus: nihil ad spem concordia: plane illum ab se alienatum cum antè intelligeret, tum verò proximè iudicasse: venisse Hirtium à Cesare, qui esset illi familiarissimus, ad se non accessisse: & cum ille ad VIII. Idus Decembr. vesperi venisset, Balbus de totâ re constitisset, ad d. VII. ad Scipionem ante lucem venisse: multâ de nocte profectum esse ad Cesarem. Hoc illi tempore de se videbatur esse alienationis. Quid multa? nihil me aliud consolatur, nisi, quod illum, cui etiam inimici alterum consulatum, fortuna summam potentiam dederit, non arbitror fore tam amentem, ut hæc in discrimen adducat. Quod si ruere cæperit, ne ego
multa

multa timeo, quæ non audeo scribere. Sed ut nunc est, a. d. III. Non. Januar. ad urbem cogito. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. Att. 7. 6.

23. **P**lanè deest, quod ad te scribam. Nota omnia tibi sunt: nec ipse habeo à te quid exspectem. Tantùm igitur illud nostrum solenne servemus, ut ne quem, istuc euntem, sine literis dimittamus. De Republ. valdè timeo, nec adhuc ferè inveni, qui non concedendum putaret Cesari, quod postularet, potiùs, quàm depugnandum. Est illa quidem impudens postulatio, opinione valentior. Cur autem nunc primùm ei resistamus? & γὰρ αὖ τόδε μείζον ἔπεικαστόν, quàm, cùm quinquennium prorogabamus, aut cùm, ut absentis ratio haberetur, ferebamus. Nisi fortè hæc illi tum arma dedimus, ut nunc cum benè parato pugnaremus. Dices, quid tu igitur sensurus es? Non idem, quod dicturus. Sentiam enim omnia facienda, ne armis decertetur. Dicam idem, quod Pompejus: neque id faciam humili animo. Sed rursum hoc permagnum Reipubl. malum est: & quodammodo mihi præter ceteros

7092

non rectum, me in tantis rebus à Pompejo
dissidere. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S.

Att. 7. 10.

24 **S**ubitò consilium cepi, ut ante, quàm
luceret, exirem, ne qui conspectus
feret, aut sermo, victoribus præsertim
laureatis. De reliquo neque hercule quid
agam, nec acturus quid sim, scio, ita sum
perturbatus temeritate nostri amentissimi
consilij. Tibi verò quid svadeam, cujus
ipse consilium exspecto? Cneus noster quid
consilii ceperit, capiatvé, nescio, adhuc in
oppidis coarctatus: sed stupent omnes. Si
in Italia consistat, erimus unâ: sin cedet,
consilij res est. Adhuc certè, (nisi ego
insano) stultè omnia, incautè. Tu quæso
ad me crebro scribe, vel quod in buccam
venerit. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S.

Att. 7. 18.

25 **N**ihil habeo, quod ad te scribam. Quin
etiam eam epistolam, quam eram
elucubratus, ad te non dedi. Erat enim
plenâ spei bonæ, quòd & concionis volun-
tatem audieram, & illum conditionibus
usurum putabam, præsertim suis.

IV.

IV. Non. Febr. manè accepi literas tuas Philotimi, Furnij, Curionis ad Furnium, quibus irrident Caesaris legationem. Planè oppressi videmur: nec quid consilij capiam, scio, nec mehercule de me laboro: de pueris quid agam, non habeo. Capuam tamen proficiscebar hæc scribens, quò facilius de Pompeji rebus cognoscerem. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. Att. 7. 19.

26 **B** Reviloquentem jam me tempus ipsum facit. Pacem enim desperavi: bellum nostri nullum administrant. Cave enim putes, quicquam esse minoris his Coss. quorum ego spe audiendi aliquid & cognoscendi nostri apparatus, maximo imbrī Capuam veni pridie Non. ut eram jussus. Illi autem nondum venerant, sed erant venturi, inanes, imparati. Cneus autem Luceria dicebatur esse, & adire cohortes Legionum Actianarum non firmissimarum. At illum ruere nunciant, & jam jamque adesse, non ut manum conserat (quicum enim?) sed ut fugam intercludat. Ego autem in Italia καὶ σὺναποδοκῶν: nec te id consulo. Sin extra: quid ago? ad manendum hyems, lictores, improvidi & negligentes Duces; ad fugam
hor-

hortatur amicitia Cnei, causa bonorum, turpitudine conjungendi cum tyranno, qui quidem, incertum est, Phalarinnè an Pisistratum sit imitaturus? Hec velim explices, & me juves consilio, etsi te ipsum istic jam calere puto; sed tamen quantum poteris. Ego si quid hic hodiè novi cognoro, scies: jam enim aderunt Coss. ad suas Nonas. Tuas quotidie literas expectabo. Ad has autem, cum poteris, rescribes. Mulieres & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S.

Att. 7. 21.

27 **P**Edem in Italia video nullum esse, qui non in istius potestate sit. De Pompejo scio nihil, eumque, nisi in navim se contulerit, exceptum iri puto. O celeritatem incredibilem! Hujus autem nostri. Sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor & crucior. Tu eadem non sine causâ times: non quo minus quicquam Cæsari expediat ad diuturnitatem victoriæ, & dominationis: sed video, quorum arbitrio sit acturus. Rectè sic censeo, cedendum de oppidis his. Egeo consiliis. Quod optimum factu videbitur, facias. Cum Phi-

Philotimo loquere: atque adeo Terentiam habebis Idib. Ego quid agam? quâ aut terrâ, aut mari persequar eum, qui ubi sit, nescio? Et si terrâ quidem, quâ possim? mari, quo? Tradam igitur isti me? fac posse tutò. Multi enim hortantur. Num etiam honestè? nullo modo quidem. A te petam consilium, ut soleo. Explicari res non potest: sed tamen, si quid in mentem venit, velim scribas, & ipse quid sis acturus. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S.

28

Att. 7. 23.

Philotimi literæ me quidem non nimis, sed eos, qui in his locis erant, admodum delectarunt. Ecce postridie Caspili literæ Capua à Lucretio, familiari ejus; Nigidium à Domitio Capuam venisse: eum dicere, Vibullium cum paucis militibus è Piceno currere ad Cn. confestim sequi Casarem, Domitium non habere militum vim. Item scripsit Coss Capua discessisse. Non dubito, quin Cn. infuga sit, modo effugiat. A consilio fugiendi, ut tu censes, absum, Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. Att. 7. 24.

Cum dedissem ad te literas tristes, &
E me

metuo, ne veras, de Lucretij ad Cassium literis, Capua missis; Cephalio venit à vobis: Attulit etiam à te literas hilariores, nec tamen firmas, ut soles. Omnia facilius credere possum, quàm quod scribitis, Pompejum exercitum habere. Nemo huc ita affert, omniaque quæ nolim. O rem miseram! malas causas semper obtinuit, in optima concidit. Quid dicam, nisi illud? eum scisse; neque enim erat difficile hoc nescisse; Erat enim ars difficilis, rectè Remp. regere. Sed jam jamque omnia sciemus, & scribemus ad te statim. Vale.

M.T.C.T.P. Attico S Att. 8. 7.

30 **U**Num etiam restat amico nostro ad omne dedecus, ut Domitio non subveniat; At nemo dubitat, quin subsidio venturus sit. Ego non puto. Deseret igitur talem civem, & eos, quos unâ scis esse, cum habeat præsertim & ipse cohortes triginta. Nisi me omnia fallunt, deseret. Incredibiliter pertimuit: nihil spectat nisi fugam. Cui tu (video enim quid sentias) me comitem putas debere esse. Ego verò quem fugiam habeo: quem sequar, non habeo. Quòd enim tu meum laudas, & memorandum dicis, malle quòd dixerim,
me

ine cum Pompejo vinci, quàm cum istis vincere: ego verò malo: sed cum illo Pompejo, qui tum erat, aut qui mihi esse videbatur. Cum hoc verò, qui antè fugit, quàm scit, aut quem fugiat, aut quò: qui nostra tradidit, qui patriam reliquit, Italiam deseruit, si malui, contigit, victus sum. Quòd superest, nec ista videre possum, quæ nunquam timui, ne viderem, nec meherculè istum, propter quem mihi non modò meis, sed memet ipso carendum est. Ad Philotimum scripsi de viatico, sive à Moneta: nemo enim solvit: sive ab Oppiis, tuis contubernalibus. Cætera apposite tibi mandabo. Vale.

Cn. Pompejus Magnus Proconsul.

S. D. M. Ciceroni, Imp. S. Att. 8 14.

Tuas literas libenter legi. Recognovi enim tuam pristinam virtutem etiam in salute communi. Coss ad eum exercitum, quem in Apulia habui, venerunt. Magnopere te hortor pro tuo singulari, perpetuoque studio in Reipubl. ut te ad nos conferas, ut communi consilio Reipubl. afflictæ opem, atque auxilium feramus. Censeo, viâ Appia iter facias, & celeriter Brundisium venias. Cura ut valeas.

E 2

Ca.

Cn. Pompejus Procos. L. Domitio
Procos. S. Att. 8. 18.

32

Miror, te ad me nihil scribere, & potius ab aliis, quàm à te de Republ. certiozem me fieri. Nos disjectâ manu pares adversariis esse non possumus: contractis nostris copiis, spero nos & Reipubl. & communi saluti prodesse posse. Quamobrem cum constituisses, ut Vibullius mihi scripserat, ad V. Id Februar. Corfinio proficiscî cum exercitu, & ad me venire, miror, quid causæ fuerit, quare consilium mutâris. Nam illa causa, quam mihi Vibullius scribit, levis est, te propterea moratum esse, quòd audieris Casarem, Firmo progressum in Castrum Truentinum venisse. Quanto enim magis appropinquare adversarius cœpit, eò tibi celerius agendum erat, ut te mecum jungeres prius, quàm Casar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere posset. Quamobrem etiam te rogo, & hortor, id quod non destiti superioribus literis à te petere, ut primo quoque die Luceriam advenires antè, quàm copie, quas instituit Casar contrahere, in unum locum coactæ vos à nobis distrahant. Sed si erunt, qui te impediunt,

ut

ut illas suas seruent, equum est, me à te impetrare, ut cohortes, quæ ex Piceno & Camerino venerunt, quæ fortunàs suas reliquerunt, ad memissum facias. Vale.

Cn. Pompejus L. Domitio Procos.

S. Attic. 8. 20.

33 **L** Itera à te mihi reddita sunt ad XIII. Cal. Mart. in quibus scribis, Casarem apud Corfinium castra posuisse. Quod putavi, & præmonui, fit, ut nec in presentia committere tecum prælium velit: & omnibus copiis conductis te implicet, ne ad me iter expeditum tibi sit, atque istas copias conjungere optimorum civium possis cum his legionibus, de quarum voluntate dubitamus: quo etiam magis tuis literis sum commotus. Neque enim eorum militum, quos mecum habeo, voluntati satis confido, ut de omnibus fortunis Reip. dimicem: neque etiam, qui ex delectibus conscripti sunt à Coss. convenerunt. Quare da operam, si ulla ratione etiam nunc efficere potes, ut te explices, & huc quam primùm venias antè, quam omnes copiae adversariorum conveniant. Neque enim celeriter ex delectibus huc homines convenire possunt: & si convenirent, quan-

E 3 tum

tum iis committendum sit, qui inter se ne noti quidem sunt, contra veteranas legiones, non te præterit. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S.

Att. 8. 21.

34 **L**ippitudinis meæ signum tibi sit librarij manus, & eadem causa brevitatis: etsi nunc quidem, quid scriberem, nihil erat. Omnis expectatio nostra erat in nunciis Brundusinis. Si nactus hic esset Cneum nostrum, spes dubia pacis. Sin ille antè transmisset, exitiosi belli metus. Sed vidēsne, in quem hominem inciderit Respublica? quàm acutum? quàm vigilantem? quàm paratum? Si meherculè neminem occiderit, nec cuiquam quicquam ademerit: ab iis, qui eum maximè timebant, maximè diligitur. Multum mecum municipales homines loquuntur, multum rustici. Nihil prorsus aliud curant, nisi agros, nisi villulas, nisi nummos suos. Et vide, quàm conversa res est. Illum, quo antea confidebant, metuunt: hunc amant, quem timebant. Id quantis nostris peccatis, vitiisque evenerit, non possum sine molestia cogitare. Quæ autem impendere putarem, scripseram ad te, & jam tuas literas expectabam. Vale. C.

C. Cæsar, Imp. S. D. M. T. C. Imp.

Att. 9. 5

35 **C**um Furnium nostrum tantum vidissem, neque loqui, neque audire me commode potuisset properantem, atque essem in itinere præmissis jam legionibus: præterire tamen non potui, quin & scriberem ad te, & illum mitterem, gratiasque agerem: etsi hoc officium & feci sæpè, & sæpius mihi facturus videor: ita de me mereris. In primis à te peto, quoniam confido, me celeriter ad urbem venturum, ut te ibi videam, ut tuo consilio, gratiâ, dignitate, ope omnium rerum uti possim, Ad propositum revertar: festinationi meæ, brevitatiq̄ue literarum ignosces. Reliqua ex Furnio cognosces. Vale.

Cæsar Oppio, Cornelio S. Att. . 9. 8.

36 **G**Audeo me herculè, vos significare literis, quàm valdè probetis ea, quæ apud Corfinium sunt gesta. Consilio vestro utar libenter, & hoc libentiùs, quòd mea sponte facere constitueram, ut quàm lenissimum me præberem, & Pompejum, darem operam, ut reconciliarem. Tentemus hoc modo, si possumus, omnium vo-

E 4

lun.

luntates recuperare, & diuturna victo-
riâ uti: quoniam reliqui crudelitate odium
effugere non potuerunt, neque victoriam
diutius tenere, præter unum L. Syllam,
quem imitaturus non sum. Hæc nova sit
ratio vincendi, ut misericordiâ & libera-
litate nos muniamus. Id quemadmodum
feri possit, nonnulla mihi in mentem ve-
niunt, & multa reperiri possunt. De his
rebus, rogo vos, ut cogitationem suscipia-
tis. Cn. Magium, Pompeij præfectum, de-
prebendi, scilicet meo instituto usus sum,
& eum statim missum feci. Jam duo præ-
fecti fabrâum Pompeij in meam potestatem
venerunt, & à me missi sunt. Si volent
grati esse, debebunt Pompejum hortari,
ut malit mihi esse amicus, quàm iis, qui &
illi, & mihi semper fuerunt inimicissimi:
quorum artificius effectum est, ut Resp. in
hunc statum perveniret. Valete.

Cicero Imp. S. D. Cæsari Imp.

Att. 9. 13.

37 **U**T legi tuas literas, quas à Furnio no-
stro acceperam, quibus mecum age-
bas, ut ad urbem essem, te velle uti consi-
lio & dignitate mea, minùs sum admira-
tus. De gratia & de ope quid significa-
res,

res, mecum ipse quærebam. Spe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te pro tua admirabili & singulari sapientia de otio, de pace, de concordia civium agi velle arbitrarer: & ad eam rationem existimabam satis aptam esse & naturam & personam meam. Quod si ita est, & si qua de Pompejo nostro tuendo, & tibi ac Reip. reconciliando, cura te attingit: magis idoneum, quam ego sum, ad eam causam profectò reperies neminem: qui & illi semper, & Senatui, cum primum potui, pacis autor fui, nec sumptis armis, belli ullam partem attigi, iudicavique, te eo bello violari, contra cuius honorem, populi Rom. beneficio concessum, inimici atque invidi niterentur. Sed ut eo tempore non modò ipse autor dignitatis tuæ fui: verùm etiam cæteris autor ad te adjuvandum: sic me nunc Pompeij dignitas vehementer movet. Aliquot enim sunt anni, cum vos duos delegi, quos præcipuè colerem, & quibus essem, sicut sum, amicissimus. Quamobrem à te peto, vel potius precibus omnibus oro, & obtestor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, ut tuo bene-

E 5 ficio

ficio bonus vir, gratus, pius denique esse in maximi beneficij memoria possim. Quæ sit tantum ad me ipsum pertinerent, sperarem, me à te tamen impetraturum: sed, ut arbitror, & ad tuam fidem, & ad Remp. pertinet, me & pacis utriusque vestrum, & ad civium concordiam, per te quàm accommodatissimum conservari. Ego cum antea tibi de Lentulo gratias e-gissem, cum ei saluti, qui mihi fuerat, fuisses: tamen ejus lectis literis, quas ad me gratisimo animo de tua liberalitate, beneficioque misit, eandem me salutem à te accepisse putavi, quam ille. In quem se me intelligis esse gratum, cura obsecro, ut etiam in Pompejum esse possim. Vale.

Balbus Ciceroni Imp. S. P. D.

Att. 9 16.

38 CÆsar nobis literas perbreves misit, quarum exemplum subscripsi. Brevitate epistolæ scire poteris, eum valdè esse distentum, qui tanta de re tam breviter scripserit. Si quid præterea novi fuerit, statim tibi scribam. Cæsar Oppio, Cornelio S. Ad VII. Idus Mart. Brundusium veni. Ad murum castra posui. Pompejus est Brundusij. Misit ad me Cneum Ma-

Magium de pace. Quæ visa sunt, respondi. Hoc vos statim scire volui. Cùm in spem venero de compositione aliquid me conficere, statim vos certiores faciam. Valete. *Quomodo nunc me putas, mi Cicero, torqueri, postquam rursus in spem pacis veni, ne qua res eorum compositionem impediatur? Namque, quod absens facere possum, opto. Quod si unquam essem, aliquid fortassè proficere possem. Nunc expectatione crucior. Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S.

Att. IC. 2.

39. **E**GO cùm accepissem tuas literas Nonis Aprilis, quas Cephalius attulerat, essemque Minturnis postridie mansurus, & inde protinus: sustinui me in Arcano fratris, ut, dum certius aliquid afferetur, occultiore in loco essemus, agerenturque nihilominus, que sine nobis agi possunt. *Ἀλάγευσα* jam adest, & animus ardet, nec est quicquam, quò & quâ: sed hæc nostra erit cura, & peritorum. Tu tamen, quoad poteris, ut adhuc fecisti, nos consilijs iuvabis. Res sunt inexplicabiles. Fortune sunt comittenda omnia. Sine spe conamur ultra. Melius si quid ac-

ciderit, mirabimur. Dionysium nolim ad me profectum: de quo ad me Tullia mea scripsit. Sed & tempus alienum est, & homini non amico nostra incommoda, tanta praesertim, spectaculo esse nollem: cui te meo nomine inimicum esse nolo. Vale.

Cæsar Imp. M. T. Ciceroni Imp.

S. Attic. 10. 8.

40 **E**T si te nihil temerè, nihil imprudenter facturum judicâram, tamen permotus hominum famâ scribendum ad te existimavi, & pro nostra benevolentia petendum, ne quò progredieris, inclinata jam re, quâ integrâ etiam progrediendum tibi non existimasses. Namque & amicitie gravio rem injuriam feceris, & tibi minus commodè consulueris, si non fortune obsecutus fueris, ut debes. Omnia enim secundissima nobis, adversissima illis accidisse videntur: nec causam secutus (eadem enim tum fuit, cum ab eorum consilijs abesse judicâsti) sed meum aliquod factum condemnâsse videbere: quo mihi gravius abs te nihil accidere potest. Quod ne facias, pro jure nostræ amicitie a te peto. Postremò quid viro bono, & quieto, & bono civi magis convenit, quam abesse

abesse à civilibus controversiis? *Quod* nonnulli cum probarent, periculi causa sequi non potuerunt. Tu explorato & vitæ meæ testimonio, & amicitia iudicio, neque tutius, neque honestius reperies quicquam, quàm ab omni contentione abesse, XV. Cal. Maij ex itinere Vale.

M. T. C. T. P. Attico S.

Att. ii. 18.

DE illius ab Alexandria discessu nihil adhuc rumoris: contraque opinio, valde esse impeditum. Itaque nec mitto, ut constitueram, Ciceronem; & te rogo, ut me hinc expedias. *Quod* vis enim supplicium levius est hac mansione. Hac de re & ad Antonium scripsi, & ad Balbum, & ad Oppium. Sive enim bellum in Italia futurum est, sive classibus utetur, hic esse me minimè convenit: quorum fortasse utrumque erit: alterum certe. Intellexi omnino ex Oppij sermone, quem tu mihi scripsisti, quæ istorum via esset: sed, ut eam flectas, te rogo. Nihil omnino jam exspecto, nisi miserum. Sed hoc perditius, in quo nunc sum, fieri nihil potest. *Quare* cum Antonio loquari velim, & cum istis: & rem, ut poteris, expedias, & mihi quam-

quam primum de omnibus rebus rescribas.
Vale. XII. Cal. Quintil.

M. T. C. T. P. Attico S.

Att. II. 21.

42 **C**um tuis dare possem literas, non prætermisi, etsi, quid scriberem, non habebam. Tu ad nos & rariùs scribis, quàm solebas, & brevius. Credo, quia nihil habes, quod me putes libenter legere, aut audire posse. Veruntamen velim, si quid erit, qualecunque erit, scribas. Est autem unum, quod mihi sit optandum, si quid agi de pace possit: quod nulla equidem habeo in spe. Sed quia tu leviter interdum significas, cogis me sperare, quod optandum vix est. Philotimus dicitur secedere idib. Sextil. Nihil habeo de illo amplius. Tu velim ad ea mihi rescribas, quæ ad te antea scripsi. Mihi tantum temporis satis est, dum, ut in pessimis rebus aliquid caveam, qui nihil unquam cavi. Vale. XI. Cal. Sextil.

Antonius Cof. S. D. M. T. C.

Attic. 14. 14.

43 **O**ccupationibus est factum meis & subitâ tua profectioe, ne tecum coràm
de

de hac re agerem. Quam ob causam ve-
 reor, ne absentia mea levior sit apud te.
 Quòd si bonitas tua responderit iudicio
 meo, quod semper habui de te, gaudebo.
 A Cesare petij, ut Sext. Clodium restituere-
 ret: impetravi. Erat mihi in animo etiam
 tum, sic uti beneficio ejus, si tu concessisses.
 Quo magis laboro, ut tua voluntate id per
 me facere nunc liceat. Quod si durio-
 rem te ejus misera & afflicta fortuna prebes:
 non contendam ego adversus te. Quan-
 quam videor debere tueri commentarium
 Caesaris. Sed meherculè, si humaniter
 & sapienter & amabiliter in me cogitare
 vis, facilem te profectò præbebis, & vo-
 les, P. Clodium in optima spe puerum re-
 positum, existimare, non te insectatum
 esse, cum potueris, amicos paternos. Pa-
 tere, obsecro te, pro Republ. videri gessisse
 similitatem cum patre ejus. Non contem-
 pseris hanc familiam. Honestius enim &
 libentius deponimus inimicitias Reip. no-
 mine susceptas, quam contumaciæ. Me
 deinde sine ad hanc opinionem jam nunc
 dirigere puerum, & tenero animo ejus
 persuadere, non esse tradendas posteris
 inimicitias. Quamquam tuam fortunam,
 Ci-

Cicero, ab omni periculo abesse certum habeo: tamen arbitror, malle te quietam senectutem & honorificam potius agere, quàm sollicitam. Postremò, meo jure te hoc beneficium rogo. Nihil enim non tuâ causâ feci. Quod si non impetro, per me Clodio daturus non sum: ut intelligas, quanti apud me autoritas tua sit, atque eò te placabiliorem præbeas. Vale.

M. T. C. Planco Pr. Def. S.

Att. 16. 21.

44 **I**gnosce mihi, quòd, cum antea accuratissimè de Buthrotiis ad te scripserim, eadem de re sepius scribam. Non mebercule, mi Plance, facio, quod parum confidam aut liberalitati tue, aut nostræ amicitia: sed cum tanta res agatur Attici nostri, nunc vero etiam existimatio, ut id, quod probavit Cesar nobis testibus & obsignatoribus, qui & decretis & responsis Cesaris interfueramus, videatur obtinere potuisse: præsertim quum tota potestas ejus rei tua sit, ut ea, que Consules decreverunt secundum Cesaris decreta & responsa, non dicam comprobes, sed studiosè, libenterque comprobes. Id mihi sic erit gratum, ut nulla res gratior esse possit. *Ersi jam*

jam sperabam, cum has literas accepisses, fore, ut ea, quae superioribus literis à te petissemus, impetrata essent: tamen non faciam finem rogandi, quoad nobis nunciatum erit, te id fecisse, quod magnam cum spe exspectamus. Deinde enim confido, fore, ut alio genere literarum utamur, tibi que pro tuo summo beneficio gratias agamus.

Quod si acciderit, velim sic existimes, non tibi tam Atticum, cujus permagna res agitur, quam me, qui non minus laboro, quam ille, obligatum fore. Vale.

45. M. T. C. Capitone S. Att. 16. 21.

Non dubito, quin mirere, atque etiam stomachere, quod tecum de eadem re agam saepius. Hominis familiarissimi, & mihi omnibus rebus conjunctissimi permagna res agitur Attici. Cognovi ego tua studia in amicos, etiam in te amicorum. Multum potes nos apud Plancum juvare. Novi humanitatem tuam: scio, quam sis amicis jucundus. Nemo nos in hac causa plus juvare potest, quam tu: & res ista est firma, ut debet esse, quam Consules de consilij sententia decreverunt, cum & lege, & S. C. cognoscerent. Tamen omnia, posita putamus in Planci tui liberalitate:

F

Quem

*Quem quidem arbitramur cum officij tui
& Reipubl. causa decretum Consulum com-
probaturum, tum libenter nostra causa esse
facturum. Adjuvabis igitur, mi capito.
Quod ut facias, vehementer etiam
atque etiam rogo.*

Vale.

Finis Libri Secundi.

LIBER III. EPIST.

Servius Sulpitius M T. C.

S. P. D. Fam. lib. 4. Ep. 5.

i

ARGUMENTUM.

Consolatoria est. Orditur autem à
Commemoratione sui doloris. Deinde
addit, se scripturum ei consolationem.
Hinc sequitur propositio. Post primum
argumentum sumitur à majori. Majora
amisimus: ergo hoc quoque feramus. Se-
cundum, à temporum miseriis, quibus
erigi felicitas quædam est. Tertium ab
exemplis urbium, quibus probat com-
munem conditionem mortalitatis, à bo-
nis, quæ contigerant antè. Quartum, à
Ciceronis prudentia. Quintum est Pa-
thos, à voluntate filix: & sunt pleraque
bre-

brevia & truncata membra in hac Epistola.

Posteaquam mihi renunciatum est de obitu Tulliae, filiae tuae, sanè quàm pro eo, ac debui, graviter, molesteque tuli, communemque eam calamitatem existimavi: qui si istic affuissem, neque tibi defuissem, coramque meum dolorem tibi declarassem. Etsi genus hoc consolationis miserum atque acerbum est: propterea quòd, per quos id fieri debet propinquos, ac familiares, ipsi pari molestia afficiuntur, neque sine lacrymis multis id conari queunt: ut magis ipsi videantur aliorum consolatione indigere, quàm alijs posse suum officium præstare: tamen quæ in præsentia mihi in mentem venerunt, decrevi, brevi ad te perscribere, non quòd, ea te fugere, existimem, sed quòd forsitan, dolore impeditus, minus ea perspicias. Quid est, quòd tantopere te commoveat tuus dolor intestinus? Cogita, quemadmodum adhuc fortuna nobiscum egerit: ea nobis erepta esse, quæ hominibus non minùs quàm liberi, chara esse debent, patriam, honestatem, dignitatem, honores omnes. Hoc uno incommodo addito, quid ad do-

rem adjungi potuit? aut quâ non in illis rebus excercitatus animus callere jam debet, atque omnia minoris aestimare? At illius vicem (credo) doles? Quoties in eam cogitationem necesse est & tu veneris, & nos sæpè incidimus; hisce temporibus non pessimè cum ijs esse actum, quibus sine dolore licitum est mortem cum vitâ commutare. Quid autem fuit, quod illam hoc tempore ad vivendum magnopere invitare posset? quæ res? quæ spes? quod animi solatium? ut cum aliquo adolescente primario conjuncta, etatem ageret? Licitum est tibi (credo) pro tua dignitate ex hac juventute generum deligere, cujus fidei liberos tuos te tutò committere putares. An ut ea liberos ex sese pareret: quos cum florenteis videret, letaretur? qui rem à parente traditam, per se tenere possent? honores ordinatim in Republ. petituri essent? in amicorum negotijs liberalitate sua uterentur? quid horum fuit, quod non prius, quàm datum, ademptum sit? At verò malum est liberos amittere. Malum, nisi hoc pejus sit, hæc sufferre & perpeti. Quæ res mihi non mediocrem consolationem attulit, volo tibi commemorare, si fortè

sortè eadem res tibi minuere dolorem possit. Ex Asia rediens, cùm ab Ægina Megaram versus navigarem, cæpi regiones circum circa prospicere, post me erat Ægina, ante Megara, dextra Piræus, sinistra Corinthus: quæ oppida quodam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata & diruta ante oculos jacent. Cæpi ego metmecum sic cogitare: Hem! nos homunculi indignamur, si quis nostrum interijt, aut occisus est, quorum vita brevior esse debet, cùm uno loco tot oppidorum cadavera projecta jaceant. Visne tu te, Servi, cohibere & meminisse te hominem esse natum? Crede mihi, cogitatione ea non mediocriter sum confirmatus. Hoc idem si tibi videtur, fac ante oculos tibi proponas: modò uno tempore tot viri clarissimi interierunt: de imperio præterea tanta dimunitio facta est: omnes provincie conquassatae sunt, in unius muliercule animula si jactura facta sit, tantopere commoveris? quæ, si hoc tempore non suum diem obÿsset, paucis post annis tamen ei, moriendum fuit, quoniam homo nata fuerat. Etiam tu ab hisce rebus animum ac cogitationem tuam avoca: atque ea potiùs

F 3 remi.

reminiscere, quæ digna tuâ personâ sunt:
 illam, quamdiu ei opus fuerat, vixisse:
 unâ cum Rep. fuisse: te, Patrem suum,
 Prætozem, consulem, Augurem vidisse:
 adolescentibus primarijs nuptam fuisse:
 omnibus bonis propè persunctam esse: cum
 Respubl. occideret, vita excessisse. Quid
 est, quod tu, aut illa cum fortuna hoc nomi-
 ne queri possitis? Denique, noli oblivisci,
 te Ciceronem esse, & eum, qui alijs con-
 sueveris præcipere & dare consilium: ne-
 que imitare malos Medicos, qui in alienis
 morbis profitentur se tenere medicinæ
 scientiam, ipsi se curare non possunt: sed
 potius, quæ alijs tutè præcipere soles, ea
 tute tibi subjice, atque apud animum pro-
 pone. **NULLUS DOLOR EST, QUEM
 NON LONGINQUITAS TEMPORIS
 MINUAT ATQUE MOLLIAT.** Hoc
 te expectare tempus, tibi turpe est: ac non
 ei rei sapientia tua te occurrere. Quod
 si quis etiam inferis sensus est, qui illius
 amor in te fuit, pietasque in omnes suos,
 hoc certè illa te facere non vult. Da hoc
 illi mortuæ: da cæteris amicis ac familia-
 ribus, qui tuo dolore mærent: de Patriæ:
 ut, si qua in re opus sit, opera & consilio
 tuo

tuouti possit. Deniq; quoniam in eam fortunam devenimus, ut etiam huic rei nobis serviendum sit, noli committere, ut quisquam te putet non tam filiam, quàm Reipubl. tempora & aliorum victoriam lugere. Plura me ad te de hac re scribere pudet: ne videar prudentiæ tuæ diffidere. Quare si hoc unum proposuero, finem faciam scribendi. Vidimus aliquoties secundam pulcherrimè te ferre fortunam, magnamque ex ea re te laudem adipisci: fac aliquando intelligamus, adversam quoque te æquè ferre posse, neque id majus, quàm debeat tibi onus videri: ne ex omnibus virtutibus hæc una tibi videatur deesse. Quod ad me attinet, cùm te tranquilliori animo esse cognovero, de ijs rebus, quæ hic geruntur, quemadmodumque se provincia habeat, certiozem faciam. Vale.

M. T. C. Servio Sulpitio S. D.

Fam. 4. 6.

ARGUMENTUM.

Hæc Epistola est propemodum confutatio & responsio ad Epistolam Servij, Exordium sumptum est à comprobatione officij & literarum Servij, Deinde

F 4

sequi-

sequitur propositio, quæ habet confessionem, quâ prædicat, se hanc consolationem admittere.

EGo verò, Servi, vellem, ut scribis, in meo gravissimo casu affuisses. Quantum enim præsens me adjuvare potueris & consolando, & propè æquè dolendo: facile ex eo intelligo, quod literis tuis lectis aliquantulum acquievi. Nam & ea scripsisti, quæ levare luctum possent, & in me consolando non mediocrem ipse animi dolorem adhibuisti. Servius tamen tuus omnibus officiis, quæ illi tempori tribui potuerunt, declaravit, & quanti ipse me faceret, & quàm suum talem erga me animum tibi gratum putaret fore: cujus officia jucundiora scilicet sæpe mihi fuerunt, nunquam tamen gratiora. Me autem non oratio tua solum & societas penè ægritudinis, sed etiam autoritas consolatur. Turpe enim esse existimo, me non ita ferre casum meum, ut tu, tali sapientiâ præditus, ferendum putas. Sed opprimor interdum, & vix resisto dolori: quòd ea me solatia deficiunt, quæ cæteris, quorum mihi exempla propono, simili in fortuna non defuerunt. Nam & *Q. Maximus*, qui filium Consularum,

rem, clarum virum, & magnis rebus gestis, amisit: & L. Paulus, qui duos septem diebus: & vester Gallus, & M. Cato, qui summo ingenio, summa virtute filium perdidit: ijs temporibus fuerunt, ut eos tum ipsorum dignitas consolaretur ea, quam ex Repub. consequebantur. Mibi autem, amissis ornamentis ijs, quæ ipse commemoras, quæque eram maximis laboribus adeptus, unum manebat illud solatium, quod ereptum est. Non amicorum negotiis, non Reipubl. procuracione impediebantur cogitationes meæ. Nihil in foro agere libebat: aspicere curiam non poteram, existimabam id, quod erat, omnes me & industriæ meæ fructus & fortunæ perdidisse. Sed cum cogitarem, hæc mihi tecum, & cum quibusdam esse communia: & cum frangerem jam ipse me, cogerem. quæ illa ferre toleranter: habebam, quod confugerem: ubi conquiescerem, cujus in sermone & suavitate omnes curas, doloresque deponerem. Nunc autem hoc tam gravi vulnere etiam illa, quæ consenuisse videbantur, recrudescunt. Non enim, ut tum me à Rep. mæstum domus excipiebat, quæ levaret: sic nunc domo mærens ad

Rempubl. confugere possum, ut in ejus bonis acquiescam. Itaque & domo absum & foro: quòd nec eum dolorem, quem à Rep. capio, domus jam consolari potest, nec domesticum Respubl. Quo magis te exspecto, teque videre quàm primum cupio. Major mihi levatio afferri nulla potest, quàm conjunctio consuetudinis, sermonumque nostrorum: quanquam sperabam tuum adventum (sic enim audiebam) appropinquare. Ego autem cum multis de causis te exopto quàmprimum videre, tum etiam ut antè commentemur inter nos, qua ratione nobis traducendum sit hoc tempus, quòd est totum ad unius voluntatem accommodandum, & prudentis, & liberalis, & (ut perspexisse mihi videor) nec à me alieni, & tibi amicissimi. Quod cum ita sit, magna tamen est deliberationis, que ratio sit ineunda nobis, non agendi aliquid, sed illius concessu & beneficio quiescendi. Vale.

M. T. C. L. Luceo, Q. Filio S. D.

Famil. 5.12.

3

ARGUMENTUM.

Exordium habet brevem Excusationem

nem impudentiæ, & quasi quandam culpæ confessionem. Deinde sequitur brevis narratio cum petitione: cui aspergit quædam argumenta. Deinde auget petitionem, adhibita circumstantia.

COram me tecum eadem hæc agere sæpe conuntem deterruit pudor quidam penè subrusticus: quæ nunc expromam absens audaciùs. Epistola enim non erubescit. Ardeo cupiditate incredibili, neque, ut ego arbitror, reprehenda, nomen ut nostrum scriptis illustretur & celebretur tuis: quod etsi mihi sæpe ostendis, te esse facturum: tamen ignoscas velim huic festinationi meæ. Genus enim scriptorum tuorum etsi erat semper à me vehementer expectatum: tamen vicit opinionem meam: meque ita vel cepit, vel incendit, ut cuperem quàm celerrimè res nostras monumentis commendari tuis. Non enim me solum commemoratio posteritatis ad spem quandam immortalitatis rapit, sed etiam illa cupiditas, ut vel autoritate testimoniij tui, vel iudicio benevolentie, vel suavitate ingenij vivi perfruamur. Neque tamen, hæc cum scribebam, eram nescius, quantis oneribus premere suscepta

ceptarum rerum & jam institutarum:
 x sed quia videbam Italici belli & civilis
 historiam jam penè à te esse perfectam,
 (dixeras autem mihi, te reliquas res or-
 diri:) deesse mihi nolui, quin te admone-
 rem, ut cogitares, conjunctène malles cum
 ceteris rebus nostra contexere? an, ut
 multi Græci fecerunt, Callisthenes Troi-
 cum bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius
 Numantinum, qui omnes à perpetuis suis
 historiis ea, quæ dixi, bella separaverunt,
 tu quoque item civilem conjurationem ab
 hostilibus, externisque bellis sejungere?
 Equidem ad nostram laudem non multum
 video interesse: sed ad properationem
 meam quiddam interest, non te exspecta-
 re, dum ad locum venias, ac statim cau-
 sam illam totam, & tempus arripere. Et
 simul, si uno in argumento, unaque in per-
 sona mens tua tota versabitur: cerno jam
 animo, quantò omnia uberiora atque or-
 natiora futura sint. Neque tamen ignoro,
 quàm impudenter faciam, qui primum
 tibi tantum oneris imponam: (potest enim
 mihi denegare occupatio tua) deinde
 etiam, ut ornes me, postulem, Quid? si
 illa tibi non tantopere videntur ornanda?

SED

SED TAMEN QUI SEMEL verecundiae fines transferit, eum bene, & graviter oportet esse impudentem. Itaque te planè etiam atque etiam rogo, ut & ornes ea vehementius etiam, quàm fortasse sentis, & in eò leges historiae negligas: gratiamque illam, de qua suavissimè quoddam in ^{prooemio} prooemio scripsisti, à qua te affici non magis potuisse demonstras, quàm Herculem Xenophontium illum à voluptate: ea si me tibi vehementius commendabit: ne aspernere, amorique nostro plusculum etiam, quàm concedit veritas, largiari. Quod si te adducemus, ut hoc suscipias, erit (ut mihi persuadeo) materies digna facultate & copiâ tuâ. A principio enim conjurationis usque ad reditum nostrum videtur mihi modicum quoddam corpus confici posse. In quo & illa poteris uti civilium commutationum scientia: vel in explicandis causis rerum novarum, vel in remediis incommodorum: cum & reprehendes ea, quæ vituperanda duces: & quæ placebunt, exponendis rationibus comprobabis, & si liberius, ut consuevisti, agendum putabis, multorum in nos perfidiam, insidias, proditionem-
que

que notabis. Multam etiam casus nostri tibi varietatem in scribendo suppeditabunt, plenam cujusdam voluptatis, quae vehementer animos hominum in legendo scripto retinere possit. NIHIL est enim aptius ad delectationem lectoris, quam temporum varietates, fortuneque vicissitudines: quae etsi nobis optabiles in experiendo non fuerunt: in legendo tamen erunt jucunda. Habet enim praeteriti doloris secreta recordatio delectationem. Ceteris verò nulla perfunctis propria molestia, casus alienos sine ullo dolore intuentibus, etiam ipsa misericordia est jucunda. Quem enim nostrum ille moriens apud Mantineam EPAMINONDAS non cum quadam miseratione delectat? qui tum denique sibi avelli jubet spiculum, posteaquam ei percontanti dictum est, clypeum esse saluum, ut etiam in vulneris dolore equo animo cum laude moreretur. Cujus studium in legendo non erectum Themistoclis fuga, redituque retinetur? Etenim ordo ipse Annalium mediocriter nos retinet quasi enumeratione fastorum. At viri saepe excellentis ancipites, variique casus habent admirationem, expectationem,

nem, letitiam, molestiam, spem, timorem. Si verò exitu notabili concluduntur, expletur animus jucundissimæ lectionis voluptate. Quò mihi acciderit optatius, si in hac sententia fueris, ut à continentibus tuis scriptis, in quibus perpetuam rerum gestarum historiam complecteris, secernas hanc quasi fabulam rerum, eventorumque nostrorum. Habet enim varios actus, multasque actiones & consiliorum & temporum. Ac non vereor, ne assentatiuncula quadam aucupari tuam gratiam videar: cùm hoc demonstrarem, me à te potissimum ornari, celebrarique velle. Neque enim tu is es, qui, quid sis, nescias: & qui non eos magis, qui te non admirantur, invidios, quàm eos, qui laudent, assentatores arbitrere. Neque autem ego sum ita demens, ut me sempiternæ gloriæ per eum commendari velim, qui non ipse quoque in me commendando propriam ingenij gloriæ consequatur. Neque enim Alexander ille gratiæ causa ab Apelle potissimum pingi, & à Lysippo fingi volebat: sed quòd illorum artem cùm ipsis, tum etiam sibi gloriæ fore putabat. Atque illi artifices corporis simulacra ignotis nota facie-

ciebant: que vel si nulla sint, nihilo sunt
 tamen obscuriores clari viri. Nec minus
 enim est Spartiatus Agesilaus ille perhi-
 bendus, qui neque pictam, neque fictam
 imaginem suam passus est esse, quam qui
 in eo genere laborarunt. Unus enim Xe-
 nophontis libellus in eo rege laudando fa-
 cile omnes imagines hominum, statuasque
 superavit. Atque hoc præstantius mihi
 fuerit & ad lætitiæ animi, & ad memo-
 riæ dignitatem, si in tua scripta pervene-
 ro, quam si in cæterorum: quod non inge-
 nium mihi solum suppeditatum fuerit
 tuum, sicut Timoleonti à Timeo, aut ab
 Herodoto Themistocli, sed etiam autoritas
 clarissimi & spectatissimi viri, & in Reip.
 maximis, gravissimisque causis cogniti,
 atque in primis probati, ut mihi non so-
 lum præconium, quod, cum in Sigæum ve-
 nisset, Alexander ab Homero Achilli tri-
 butum esse dixit; sed etiam grave testi-
 monium impertitum clari hominis, ma-
 gnique videatur. Placet enim Hector ille
 mihi Nevianus, qui non tantum laudari
 se lætatur, sed addit etiam, à laudato vi-
 ro. Quod si à te non impetro, hoc est,
 si qua te res impedièrit (neque enim fas
 esse

esse arbitror, quicquam me rogantem abs te non impetrare) cogar fortasse facere, quod nonnulli saepe reprehendunt: scribam ipse de me, multorum tamen exemplo, & clarorum virorum. Sed quod te non fugit, hæc sunt in hoc genere vitia: & verecundius ipsi de se scribant. necesse est, si quid est laudandum, & prætereant, si quid fortè reprehendendum est. Accedit etiam, ut minor sit fides, minor auctoritas: multi denique reprehendant, & dicant, verecundiores esse præcones ludorum gymnycorum, qui, cum cæteris coronas imposuerint victoribus, eorumque nomina magna voce pronunciarint: cum ipsi ante ludorum missionem coronam donentur: alium præconem adhibeant, ne sua voce ipsi se victores esse prædicent. Hæc nos vitare cupimus: & si recipis causam nostram, vitabimus: idque ut facias, rogamus. Ac ne fortè mirere, cur, cum mihi saepe ostenderis, te accuratissime nostrorum temporum consilia atque eventus literis mandaturum, à te id nunc tantopere, & tam multis verbis petamus, illa nos cupiditas incendit, de qua initio scripsi, festinationis: quod alacres animo sumus:

ut & ceteri, viventibus nobis, ex libris tuis nos cognoscant, & nosmetipsi vivi gloria nostrâ perfruamur. His de rebus quid aeturus sis, si tibi non est molestum, rescribas mihi velim. Si enim suscipis causam, conficiam commentarios rerum omnium: sin autem differs me in tempus aliud, coram tecum loquar. Tu interea, non cessabis, & ea, quae habes, instituta, perpollies, nosque diliges. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S.

Att. 8. 3.

4 **M**aximis & miserrimis rebus perturbatus, cum coram tecum mihi potestas deliberandi non esset, uti tamen tuo consilio volui. Deliberatio autem omnis haec est; Si Pompejus Italia cedat (quod eum facturum esse suspicor) quid mihi agendum putes: &, quò facilius consilium dare possis, quid in utramque partem mihi in mentem veniat, explicabo brevi. Cum merita Pompeij summa erga salutem meam, familiaritasque, quae mihi cum eo est, tum ipsa Reipubl. causa me adducit, ut mihi vel consilium meum cum illius consilio, vel fortuna conjungenda esse videatur. Accedit illud, si maneo, & illum comi-

mitatum optimorum & clarissimorum civium defero, cadendum est in unius potestatem: qui etsi multis rebus significat, se esse nobis amicum, & ut esset, à me est (tute scis) propter suspicionem hujus impendentis tempestatis multò antè provisum, tamen utrumque considerandum est, & quanta ei fides sit habenda: & si maxime exploratum sit, eum nobis amicum fore, sitne viri fortis & boni civis, esse in ea urbe, in qua cum summis honoribus, imperiisque usus sit, res maximas gesserit, sacerdotio sit amplissimo præditus, non futurus sit sui juris, subeundumque periculum sit cum aliquo fortè dedecore, si quando Pompejus Remp. recuperaverit. In hac parte hæc sunt. Vide nunc, quæ sint in alterâ. Nihil actum est à Pompejo nostro sapienter, nihil fortiter: addo etiam, nihil, nisi contra consilium, auctoritatemq; meam. Omitto illa vetera, quod istum in Rempubl. ille aluit, auxit, armavit: ille legibus per vim & contra auspiciâ ferendis auctor: ille Gallie ulterioris adjunctor: ille gener: ille in adoptando P. Clodio augur: ille restituenti mei, quàm retinendi studiosior: ille provincie propagator: ille absentis in

G 2

omni.

omnibus adjutor: idem etiam tertio consulatu, postquam esse defensor Reip. cepit, contendit, ut X tribuni Pl ferrent, ut absentis ratio haberetur, quod idem ipse sanxit lege quadam sua, Marcoque Marcello Cos. finienti provincias Gallias Cal. Martij restitit. Sed ut hæc omittam, quid fœdus, quid perturbatius hoc ab urbe discessu, sive potius turpissima fuga? Quæ conditio non accipienda fuit potius, quam relinquenda patria? Malæ conditiones erant. Fateor, sed numquid hoc pejus? At recuperabit Rempubl. Quando? aut quid ad eam spem est parati? Non ager Picenus amissus? non patefactum iter ad urbem? non pecunia omnis & publica & privata adversario tradita? Denique nulla causa, nullæ vires, nulla sedes, quò concurrant, qui Rempubl. defensam velint. Apulia delecta est, inanissima pars Italiae, & ab impetu hujus belli remotissima: fuga & maritima oportunitas visa quæri desperatione. Invitè cepi Capuam: non quò minus illud defugerem, sed sine causa, in qua nullus esset ordinum, nullus apertus privatorum dolor: bonorum autem esset aliquis, sed hebes, ut solet, &, ut ipse sensi-
mul.

multitudo, & infimus quisque propen-
 sus in alteram partem: multi mutatio-
 nis rerum cupidi. Dixi ipsi, me nihil sus-
 cepturum sine presidio, & sine pecuniâ.
 Itaque habui nihil omnino negotij, quod ab
 initio vidi, nihil quæri præter fugam.
 Eum si nunc sequor, quonam? cum illo non?
 ad quem cum essem profecturus, cognovi
 in his locis esse Casarem, ut tutò Luceriam
 venire non possem. Infero mari nobis in-
 certo cursu, hyeme maxima navigandum
 est. Age jam, cum fratre? an sine? cum
 filio? quomodo? In utraque enim re sum-
 ma difficultas erit, summus animi dolor:
 Qui autem impetus illius erit in nos ab-
 sentes, fortunasque nostras? acrior quàm
 in cæterorum, quòd putabit fortasse in no-
 bis violandis se aliquid habere populare.
 Age jam, has compedes, fascès (inquam)
 hos laureatos efferre ex Italia quàm mo-
 lestum est? Qui autem locus erit nobis tu-
 tus, ut jam placatis utamur fluctibus, an-
 tequam ad illum venerimus? Quà autem,
 aut quo, nihil scimus. At si restitero, &
 fuerit nobis in hac parte locus: idem fe-
 cero, quod in Cinne dominatione L. Phi-
 lippus, quod L. Flaccus, quod Qu. Mucius
 G 3 quo-

quoquo modo ea res huic quidem cecidit, qui tamen ita dicere solebat, se id fore videre, quod factum est: sed hoc malle, quàm armatum ad patriæ mœnia accedere. Aliter Thrasylbulus, & fortasse melius: sed est certa quædam illi Mucij ratio atque sententiæ: est etiam illa Philippi: & cum sit necesse servire tempori: & non amittere tempus, cum sit datum. Sed in hoc ipso habent tamen ijdem fascēs molestiam. Sit enim nobis amicus, quod incertum est, sed sit: deferet triumphum, non acciperene periculosum sit: an accipere invidiosum ad bonos? O rem, inquis, difficilem & inexplicabilem! Atqui explicanda est. Quis enim fieri potest? Ac ne me existimaris ad manendum esse propensioꝛem, quod plura in eam partem verba fecerim; potest fieri, quod sit in multis questionibus, ut res verbosior hæc fuerit, illa verior. Quamobrem ut maxima de re æquo animo deliberanti, ita mihi des consilium velim. Navis & in Cæjæta est parata nobis & Brundusij. Sed ecce nuncij, scribente me hæc ipsa noctu in Caleno, ecce literæ, Cæsarem ad Corfinium, Domitium Corfinij cum firmo exercitu & pugnare cupiente.

Non

Non puto etiam hic Cn. nostrum commissurum, ut Bomitium relinquat: etsi Brundisium Scipionem cum cohortibus duabus premiserat, legionem à Fausto conscriptam in Siciliam sibi placere à Cos. duci, scripserat ad Coss. Sed turpe Domitium erit deserere, implorantem ejus auxilium. Est quædam spes, mihi quidem non magna, sed in his locis firma, Afranium in Pyreneo cum Trebonio pugnâsse, pulsum Trebonium, etiam Fabium tuum transfisse cum cohortibus: summum autem, Africanum cum magnis copiis adventare. Id si est, in Italia fortasse manebitur. Ego autem, cum esset incertum iter Cesaris, quòd vel ad Capuam, vel ad Luceriam iturus putabatur: Leptam ad Pompejum misi & literas: ipse, ne quò inciderem, reverti Formias. Hæc te scire volui, scripsi que sedatiore animo, quàm proximè scripseram, nullum meum judicium interponens, sed exquirens tuum. Vale.

M. T. C. Dolabellæ Cos. S.

Famil. 9. 14.

S **E**T si contentus eram, mi Dolabella, tuâ gloriâ, satisque ex eâ magnam lætitiâ, voluptatēque capiebam, tamen

G 4

non

non possum non confiteri, cumulari me
 maximo gaudio, quòd vulgò hominum opi-
 nio socium me adscribat tuis laudibus. Ne-
 minem conveni (convenio autem quotidie
 plurimos: sunt enim permulti optimi viri,
 qui valetudinis causâ in hac loca conve-
 niant, præterea ex municipiis frequentes
 necessarij mei) quin omnes, cum te sum-
 mis laudibus ad cælum extulerunt, mihi
 continuo maximas gratias agant. Negant
 enim se dubitare, quin tu, meis præceptis,
 & consiliis obtemperans, præstantissimum
 te civem, & singularem Cos. præbeas.
 Quibus ego, quanquam verissimè possum
 respondere, te, que facias, tuo iudicio &
 tua sponte facere, nec cuiusdam egere con-
 silio: tamen neque planè assentior, ne im-
 minuam tuam laudem, si omnis à meis con-
 siliis profecta videatur: neque valdè nego.
 Sum enim avidior etiam, quàm satis est,
 gloriæ. Est tamen non alienum à digni-
 tate tuâ, quod ipsi Agamemnoni, Regum
 Regi, fuit honestum, aliquem in consiliis
 capiendis Nestorem habere: mihi verò
 gloriosum, te juvenem Cos. florere laudi-
 bus, quasi alumnum disciplinæ meæ. L. qui-
 dem Cæsar, cum ad eum ægrotum Neapo-
 lim

lim venissem, quamquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen antè, quàm me planè salutavit, O! mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantum valeas apud Dolabellam: quantum si ego apud sororis filium valerem, jam salvi esse possemus. Dolabella vero & gratulor, & gratias ago: quem quidem post te consulem solum possumus verè consulem dicere. Deinde multa de factò, ac de re gestâ: tum nihil magnificentius, nihil præclariùs actum unquam, nihil Reipubl. salutariùs. Atque hæc una vox omnium est. Ate autem peto, ut me hanc quasi falsam hereditatem alienæ gloriæ sinas cernere: meque aliquâ ex parte in societatem tuarum laudum venire patiare. Quanquam, mi Dolabella (hæc enim jocatus sum) libentius omneis meas, si modò sunt aliqua meæ laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauferim ex tuis. Nam cum te semper tantum dilexerim, quantum te intelligere potuisti: tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius. Nihil est enim (mibi crede) virtute formosius, nihil pulchriùs, nihil amabilius. Semper amavi, ut scis

M. Brutum propter ejus summum ingenium, suavissimos mores, singularem probitatem atque constantiam: tamen Idib Mart. tantum accessit ad amorem, ut mirarer, locum fuisse augendi in eo, quod mihi jam pridem cumulatum esse videbatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? Tantum accessit, ut mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse. Quare quid est, quod ego te hortor, ut dignitati & gloriae servias? Proponam tibi claros viros, quod facere solent, qui hortantur? Neminem habeo clariorem, quàm te ipsum. Te imitere oportet, tecum ipse certes. Nec licet quidem tibi jam, tantis rebus gestis, non tui similem esse. Quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio, an nemini, ut summa severitas animadversionis non modo non invidiosa, sed etiam popularis esset, & cum bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc tibi si fortunâ quadam contigisset, gratularer felicitati tuæ: sed contigit magnitudine cum animi, tum etiam ingenij, atque consilij. Legi enim concionem
tu.

tuam. Nihil illâ sapientius. Ita pedetentim, & gradatim tum accessus à te ad causam facti, tum recessus: ut res ipsa maturitatem tibi animadvertendi omnium consensu daret. Liberasti igitur & urbem periculo, & civitatem metu. Neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum. Quo facto intelligere debes, in te positam esse Rempubl. tibi que non modò tuendos, sed etiam ornandos illos viros, à quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coràm plura propediem, ut spero. Tu quoniam Remp. nos que conserbas, fac, ut diligentissimè te ipsum, mi Dolabella, custodias. Vale.

M. T. C. M. Bruto S. Ad
Brutum 2.

NOstra res meliore loco videbantur. Scripta enim ad te certò scio, quæ gesta sunt. Quales tibi saepe scripsi Consules, tales exstiterunt. Cesari verò puero mirifica indoles virtutis. Utinam tam facile eum florentem, & honoribus, & gratia regere, ac tenere possimus, quàm facile adhuc tenuimus. Est omnino illud difficilius, sed tamen non diffidimus. Persuasum est enim adolescenti, & maxime per me,

*me ejus opera nos esse salvos. Et certè, nisi
 is Antonium ab urbe avertisset, periissent
 omnia. Triduo verò aut quatruiduo ante
 hanc rem pulcherrimam timore quodam
 percussa civitas tota ad te se cum conjugi-
 bus & liberis effundebat, eadem recreata
 ad XII. Calend. Maij, te huc venire,
 quàm se ad te ire malebat. Quo quidem
 die magnorum meorum laborum, multa-
 rumque vigiliarum fructum cepi maxi-
 mum, si modò est aliquis fructus ex solidâ,
 verâque gloriâ. Nam tantæ multitudinis,
 quantam capit urbs nostra, concursus est
 ad me factus. Ab eâ cum usque in Capi-
 tolium deductus, maximo clamore, atque
 plausu in rostris collocatus sum. Nihil est
 in me inane: neque enim debet. Sed tamen
 omnium ordinum consensus, gratiarum
 actio, gratulatioque me commovet, pro-
 pterea quòd popularem me esse in populi
 salute præclarum est. Sed hæc te malo ab
 alijs audire. Me velim de tuis rebus, con-
 siliisque facias diligentissimè certio-
 rem: Illudque consideres, ne tua liberalitas dis-
 solutior videatur. Sic sentit Senatus, sic
 populus Rom. nullos unquam hostes dignio-
 res omni supplicio fuisse, quàm eos cives,
 qui*

qui hoc bello contra patriam arma ceperunt: quos quidem ego omnibus sententiis ulciscor, & persequor, omnibus bonis approbantibus. Tu quid de hac re sentias, tui iudicij est. Ego sic sentio, trium fratrum unam & eandem esse causam. Consules duos, bonos quidem, sed duntaxat bonos, amisimus. Hirtius quidem in ipsa victoria occidit, cum paucis diebus magno praelio antè vicisset. Nam Pansa fugerat vulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Reliquias hostium Brutus persequitur & Cæsar. Hostes autem omnes iudicati, qui M. Antonij sectam secuti sunt. Itaque id Sen. Cons. plerique interpretantur etiam ad tuos sive captivos, sive dedititios pertinere. Equidem nihil differui durius, cum nominatim de C. Antonio decernerem: quòd ita statueram, à te cognoscere causam ejus Senatui oportere. X. Cal. Majj.

M. Brutus M. T. C. Ciceroni S. Ad
Brutum 2.

Quantà sim letitià affectus cognitis rebus Bruti nostri & Consulium, facilius est tibi existimare, quàm mihi scribere. Cum alia laudo, & gaudeo accidisse, tam quod

quod Bruti eruptio non solum ipsi salutaris fuit, sed etiam maximo ad victoriam adjuncto. Quod scribis, trium Antoniorum unam atque eandem causam esse: quid ego sentiam, mei iudicij esse: statuo nihil, nisi hoc: Senatus aut Pop. Rom. iudicium esse de iis civibus, qui pugnantes non interierint. At hoc ipsum, inquires, inique facis, qui hostilis animi in Rempubl. homines, cives appelles. Imo iustissime. Quod enim nondum Senatus censuit, nec Pop. Rom. iussit, id arroganter non prejudico, neque revoco ad arbitrium meum. Illud quidem non muto, quod ei, quem me occidere res non coëgit: neque crudeliter quicquam eripui, neque dissolute quicquam remisi, habuique in mea potestate, quoad bellum fuit. Multo quidem honestius iudico, magisque quod concedere possit Respubl. miserorum fortunam non insectari, quam infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatem & arrogantiam incendere possint. Qua in re, Cicero, vir optime ac fortissime, mihi que merito & meo nomine & Reipubl. charissime, nimis credere videris spei tue: statimque ut quisque aliquid rectè fecerit, omnia dare ac permit-

tere,

tere, quasi non liceat traduci ad mala consilia corruptum largitionibus animum. Que tua est humanitas, equo animo te moneri patieris, presertim de communi salute: facies tamen, quod tibi visum fuerit, etiam ego, cum me docueris. Nunc Cicero, nunc agendum est, ne frustra oppressum esse Antonium gavisi simus, nec semper primi cujusque mali excidendi causa sit, ut aliud renascatur illo pejus. Nihil jam neque opinantibus, aut patientibus nobis adversi evenire potest, in quo non cum omnium culpa, tum precipue tua futura sit, cujus tantam auctoritatem Senatus ac Pop. Rom. non solum esse patitur, sed etiam cupit: quanta maxima in libera civitate unius esse potest: quam tu non solum bene sentiendo, sed etiam prudenter tueri debes. Prudentia porro, que tibi superest, nulla abs te desideratur, nisi modus in tribuendis honoribus. Alia omnia sic abunde adsunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possint tue virtutes. Unum hoc grato animo, liberalique profectum cautiozem ac moderatiorem liberalitatem desiderat. Nihil enim Senatus cuiquam dare debet, quod male cogitan-

gitantibus exemplo aut presidio sit. Itaque timeo de consulatu, ne Caesar tuus altius se ascendisse putet decretis tuis, quam inde, si consul factus sit, descendendum.

Quod si Antonius ab alio relictum regni instrumentum occasionem regnandi habuit, quoniam animo fore putas, si quis autore, non tyranno interfecto, sed ipso Senatu, putat se imperia qualibet concupiscere posse? Quare tum & facilitatem & providentiam laudabo tuam, cum exploratum habere cœpero, Casarem honoribus, quos accepit, extraordinarijs fore contentum. Aliena igitur, inquires, culpæ me reum facies? Prorsus aliena, si provideri potuit, ne existeret: quod utinam inspectare possis timorem de illo meum. His literis scriptis te Consulem factum audivimus. Tum verò incipiam proponere mihi Rempubl. justam: & jam suis nitentem viribus, si istuc videro. Filius valet, & in Macedoniam cum equitatu præmissus est. Idibus Maijs, ex castris.

M. T. & C. & Q. Tironi S. P. D.

Famil. 6. 9.

8

NOs à te, ut scis, discessimus ad IV. Nonar. Novemb. Leucadem venimus
ad

ad VIII. Id. Novemb. ad VII. Actium. Ibi propter tempestatem ad VI. Idus morati sumus. Inde ad V. Id Corcyram bellissimè navigabimus. Corcyrae fuimus usque ad XVI. Cal. Decemb. tempestatibus retenti. Ad XV. Cal. Dec. à portu Corcyraeorum ad Cassiopen, stadia CXX. processimus. Ibi, retenti ventis, fuimus usque ad IX. Cal. Interea, qui cupidè profecti sunt, multi naufragia fecerunt. Nos eo die cœnati solvimus. Inde Austro lenissimo, cœlo sereno, nocte illâ, & die postero in Italiam ad Hydruntem ludibundi pervenimus: eodemque vento postridiè (id erat ad VII. Calend. Decemb.) horâ quartâ Brundisium venimus: eodemque tempore simul nobiscum in oppidum introijt Terentia, quæ te facit plurimi. Ad V. Cal. Dec. servus Cn. Plancij Brundusii tandem aliquando mihi à te expectatissimas literas reddidit, datas Idib. Nov. quæ me molestiâ valdè levârunt: utinam omninò liberâs-sent. Sed tamen Asclapo Medicus planè confirmat, propediem te valentem fore. Nunc quidem ego te hortor, ut omnem diligentiam adhibeas ad convalescendum. Tuam prudentiam, temperantiam, amo-

H

rem

rem erga me novi. Scio, te omnia facturum, ut nobiscum quàm primum sis. Sed tamen ita velim, ut ne quid properes. Symphoniam Lysonis velim vitâsses: ne in IV. hebdomadem incideres. Sed quando pudori tuo maluisti obsequi, quàm valetudini, reliqua cura. Curio misi, ut medico honos haberetur: & tibi daret, quod opus esset: me cui jussisset, curatum. Equum & mulum tibi Brundusii reliqui. Romæ vereor, ne ex Calend. Januar. magni tumultus sint. Nos agemus omnia modicè. Reliquum est, ut te hoc rogem, & à te petam, ne temerè naviges. Solent nautæ festinare questus sui causâ. Cautus sis, mi Tiro. Mare magnum, & difficile tibi restat. Si poteris: cum Mescinio: (cautè is solet navigare) si minùs, cum honesto aliquo homine, cujus autoritate navicularius moveatur. In hoc omnem diligentiam si adhibueris, teque nobis incolumem præstiteris, omnia à te habebō. Etiam atque etiam, noster Tiro, vale. Medico Curio Lysoni de te scripsi diligentissimè. Vale, Salve.

M. T. C.

M. T. C. M. Mario, S. D. Lib. Fam.

Epistola. 3.

ARGUMENTUM.

Commemorat, quo consilio adversus Cæsarem in bellum Pharsalicum abierit, & se post victoriam Cæsaris in urbem receperit, docens, illic versari miserum esse, sed alibi longè miserius sibi fore: maximam tamen se consolationem capere ex conscientia rectorum consiliorum: & habere, quibus se confirmet, scientiam bonarum artium, & gloriam rerum gestarum.

Persæpe mihi cogitanti de communi-
bus miseriis, in quibus tot annos ver-
samur, & ut video, versabimur, solet in
mentem venire illius temporis, quo proxi-
mè fuimus unà: quin etiam ipsum diem
memoriâ teneo. Nam ad III. Idus Majas
Lentulo & Marcello Coss. cum in Pompe-
janum vesperi venissem, tu mihi sollicito
animo præstò fuisti. Sollicitum autem te
habebat cogitatio tum officij, tum etiam pe-
riculi mei. Si manerem in Italiâ, vere-
bare, ne officio deessem: si profisciscerer ad
bellum, periculum te meum commovebat.

H2

Quo

Quo tempore vidisti profectò me quoque
 ita conturbatum, ut non explicarem, quid
 esset optimum factu. Pudori tamen malui
 famaëque cedere, quàm salutis meae ratio-
 nem ducere. Cujus me mei facti pœnituit
 non tam propter periculum meum, quàm
 propter vitia multa, quæ ibi offendi, quò
 veneram. Primum, neque magnas copias,
 neque bellicosas: deinde extra ducem,
 paucosque præterea (de principibus lo-
 quor) reliqui primum in ipso bello rapa-
 ces, deinde in oratione ita crudeles, ut
 ipsam victoriam horrerem: maximum
 autem æs alienum amplissimorum viro-
 rum. Quid queris? nihil boni præter cau-
 sam. Quæ cum vidissem, desperans vi-
 ctoriam, primum cœpi suadere pacem,
 cujus fueram semper autor: deinde cum
 ab ea sententiâ Pompejus valdè abhorre-
 ret, suadere institui, ut bellum duceret.
 Hoc interdum probabat, & in eâ senten-
 tia videbatur fore, & fuisset fortasse,
 nisi quadam ex pugnâ cœpisset suis militi-
 bus confidere. Ex eo tempore vir ille sum-
 mus nullus imperator fuit: Signa tirone
 & collectitio exercitu cum legionibus ro-
 bustissimis contulit: victus, turpissimè,
 amif-

amissis etiam castris, solus fugit. Hunc
 ego belli mihi finem feci, nec putavi, cum
 integri pares non fuisset, fractos supe-
 riores fore. Discessi ab eo bello, in quo aut
 in acie cadendum fuit, aut in aliquas in-
 sidias incidendum, aut deveniendum in
 victoris manus, aut ad Jubam confugien-
 dum, aut capiendus tanquam exilio locus,
 aut consciscenda mors voluntaria. Certè
 nihil fuit præterea: si te victori nolles, aut
 non auderes committere. Ex omnibus au-
 tem ijs, quæ dixi, incommodis nihil tole-
 rabilius exilio, præsertim innocenti, ubi
 nulla adjuncta est turpitudine; addo etiam,
 cum eâ urbe careas, in quâ nihil sit, quod
 videre possis sine dolore. Ego cum meis
 (si quicquam nunc cujuscumque est) etiam in
 meis esse malui. Quæ acciderunt, omnia
 dixi esse futura. Veni domum, non quòd
 optima vivendi conditio esset, sed tamen,
 si esset aliqua forma Reip. tanquam in pa-
 tria ut essem: si nulla, tanquam in exilio.
 Mortem mihi cur consciscerem, causa nul-
 la visa est: cur optarem, multæ cause.
 Vetus est enim; **UBI NON SIS, QUI
 FUERIS, NON ESSE, CUR VELIS
 VIVERE.** Sed tamen vacare culpa ma-
 gnum

gnum est solatium: Præsertim cum ha-
 beam duas res, quibus me sustentem, o-
 ptimarum artium scientiam, & maxima-
 rum rerum gloriam: quarum altera mihi
 vivo nunquam eripietur, altera ne mor-
 tuo quidem. Hæc ad te scripsi verbosius,
 & tibi molestus fui, quod te cum mei, tum
 Reip. cognovi amantissimum. Notum tibi
 omne consilium meum esse volui, ut pri-
 mum scires, me nunquam voluisse plus
 quenquam posse, quam universam Rem-
 publicam. Postea autem quam alicujus
 culpa tantum valeret unus, ut obsisti non
 posset, me voluisse pacem: amisso exerci-
 tu, & eo duce, in quo spes fuerat uno, me
 voluisse etiam reliquis omnibus: postquam
 non potuerim, mihi ipsi finem fecisse belli:
 nunc autem, si hæc civitas est, civem esse
 me: si non, exulem esse non incommodiore
 loco, quam si me Rhodum, aut Mitylenas
 contulisset. Hæc tecum coram malueram,
 sed quia longius fiebat, volui per literas
 eadem: ut haberes, quid diceres, si quan-
 do in vituperatores meos incidisses. Sunt
 enim qui, cum meus interitus nihil fue-
 rit Reipubl. profuturus, criminis loco pu-
 tent esse, quod vivam. Quibus ergo certo
 scio

scio non videri satis multos perijisse, qui si me audissent, quamvis iniqua pace, honestè tamen viverent: Armis enim inferiores, non causa fuissent. Habes Epistolam verbosiozem fortasse quàm velles: quod tibi ita videri putabo, nisi mihi longiorem remiseris. Ego si, quæ volo, expediero, brevi tempore te, ut spero, videbo. Vale.

LIBER IV. EPIST.

M. T. C. Servio Sulpitio S. D.

Fam. lib. 13. Epist. 17.

Manius Curius, qui Patris negotiatur, multis & magnis de causis à me diligitur. Nam & amicitia per vetus mihi cum eo est, ut primum in forum veni, instituta: & Patris cum aliquoties antea, tum proximè hoc miserrimo bello domus ejus tota mihi patuit: qua, si opus fuisset, tam essem usus, quàm mea. Maximum autem mihi vinculum cum eo est, quasi sanctioris cujusdam necessitudinis, quod est Attici nostri familiarissimus, eumque unum præter cæteros observat ac diligit. Quem si tu jam fortè cognovisti.

H 4.

puto

puto me hoc, quod facio, facere seriùs. Eâ enim est humanitate & observantiâ, ut eum tibi jam ipsum per se commendatum putem. Quod tamen si ita est, magnopere à te peto, ut ad eam voluntatem, si quam in illum ante has meas literas contulisti, quàm maximus postea commendatione nostra cumulus accedat. Sin autem propter verecundiam suam minùs se tibi obtulit, aut eum nondum habes satis cognitum: aut quæ causa est, cur majoris commendationis indigeat: sic tibi eum commendo, ut neque majore studio quemquam, neque justioribus de causis commendare possim: faciamque id, quod debent facere ij, qui religiosè, & sine ambitione commendant. Spondebo enim tibi, vel potius spondeo, in meque recipio, eos esse M. Curij mores, eamque tum probitatem, tum etiam humanitatem, ut eum & amicitia tuâ, & tam accurata commendatione, si tibi sit cognitus, dignum sis existimaturus. Mihi certè gratissimum feceris, si intellexero has literas tantum, quantum scribens confidebam, apud te pondus habuisse. Vale.

Com-

Commendat M. Annejum Legatum ad-
versus populum Sardonum.

M. T. C. Q. Thermo Propræt. S. D.

2 D. Fam. 13. 57.

Quò magis quotidie ex literis, nunciis-
que bellum magnum esse in Syria co-
gnosco, eò vehementiùs à te pro nostrâ ne-
cessitudine contendo, ut mihi M. Annejum
legatum primo quoque tempore remittas.
Nam ejus operâ, consilio, scientia rei mili-
taris, vel maximè intelligo, me & Remp.
adjuvari posse. Quod nisi tanta res ejus
ageretur, nec ipse adduci potuisset, ut à
me discederet: neque ego, ut eum à me
dimitterem. Ego in Ciliciam proficisci
cogito circiter Calend. Majj. Ante eam
diem Annejus ad me redeat oportet. Il-
lud quod tecum & coram & per literas
diligentissimè egi, & nunc etiam atque
etiam rogo, curæ sit tibi, ut suum nego-
tium, quod habet cum populo Sardonio,
pro causæ veritate, & pro suâ dignitate
conficiat. Intellexi ex tuâ oratione, quum
tecum Ephesi locutus sum, te ipsius M. An-
nej causâ omnia velle. Sed tamen sic ve-
lim existimes, te mihi nihil gratius face-
re posse, quàm si intellexero, per te illum

H5

ipsum

ipsum negotium ex sententiâ confecisse: idque quâprimùm ut efficias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

Commendat M. Lænium, ejusque causam.

M. T. C. Silio Propr. S. P.

Famil. 13. 63.

3

Non putavi fieri posse, ut mihi verba deessent, sed tamen in M. Lenio commendando desunt. Itaque rem tibi exponam paucis verbis, sed tamen ut planè perspicere possis voluntatem meam. Incredibile est, quanti faciamus & ego, & frater meus, qui mihi charissimus est, M. Lenium. Id fit cum plurimis ejus officiis, tum summâ ejus probitate, & singulari modestiâ. Eum ego à me invitissimus dimisi, tum propter familiaritatem, & consuetudinis suavitatem: tum quòd consilio ejus fideli ac bono libenter utebar. Sed vereor, ne jam mihi superesse verba putes, que dixeram defutura. Commendo tibi hominem, sicut intelligis me, de quo ea supra scripserim, debere commendare: à teque vehementer etiam atque etiam peto, ut, quod habet in tua provin-
cia

cia negotij, expedias, quod tibi videbitur rectum esse, ipsi dicas. Hominem facilimum, liberalissimumque cognosces. Itaque te rogo, ut eum solutum, liberum, confectis ejus negotiis per te, quamprimum ad me remittas. Id mihi, fratrique meo gratissimum feceris. Vale.

Valetudinem commendat. Addit de suo ad urbem adventu. De statu Reipublicæ. De Triumpho. De præfectura Campana.

M. T. & Cicero, Terentia & Tullia, Q. Frater & Q. F. Tironi S. D.

Fam. 16. 10.

Etsi opportunitatem operæ tuæ omnibus locis desidero: tamen non tam meæ quàm tuæ causâ doleo, te non valere. Sed quando in quartanam conversa est vis morbi (sic enim scribit Curius) spero te, diligentiam adhibitam, etiam firmiorem fore. Modò fac id, quod humanitatis tuæ est, ne quid aliud cures hoc tempore, nisi ut quàm commodissimè convalescas. Non ignoro, quantum ex desiderio labores: sed erunt omnia facilia, si valebis. Festinare te nolo, ne nausæ molestiam suscipias ager,

♣

& periculose hyeme naviges. Ego ad urbem accessi pridie Non. Januarij. Obviam mihi sic est proditum, ut nihil fieri potuerit honoratius. Sed incidi in ipsam flammam civilis discordiæ, vel potius belli, cui cum cuperem mederi, & ut arbitror, possem, cupiditates certorum hominum, (nam ex utraque parte sunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt. Omnino & ipse Cæsar, amicus noster, minaces ad Senatum, & acerbis literas miserat: & erat adhuc impudens, qui exercitum & provinciam invito Senatu teneret: & Curio meus illum incitabat. Antonius quidem noster, & Q. Cassius nulla vi expulsi ad Cæsarem cum Curione profecti erant: posteaquam Senatus consulis, prætoribus, tribunis Pl. & nobis (qui proconsules sumus) negotium dederat, ut curarem, ne quid Resp. detrimenti caperet. Nunquam majore in periculo civitas fuit: nunquam improbi cives habuerunt paratorem ducem. Omnino ex hac quoque parte diligentissime bellum comparatur. Id fit autoritate & studio Pompei nostri, qui Cæsarem serò cepit timere. Nobis inter has turbas Se-
ua.

natus tamen frequens flagitavit triumphum: sed Lentulus Cos. quò majus suum beneficium faceret, simulatque expeditset, quæ essent necessaria, de Republica dixit se relaturum. Nos agimus nihil cupidè, eoque est nostra pluris autoritas. Italiæ regiones descriptæ sunt, quam quisque partem tueretur. Nos Capuam summus. Hæc te scire volui. Tu etiam atque etiam cura, ut valeas, literasque ad me mittas, quotiescunque habebis, cui des. Etiam atque etiam vale. Datum pridie Id. Jan.

M. T. C. Imp. Cn. Pompejo Procos Att. 8. 15.

Cum ad te literas misissem, quæ tibi Canusii redditæ sunt, suspicionem nullam habebam, te Reipubl. causâ mare transiturum: eramque in spe magnâ, fore, ut in Italiâ possemus aut concordiam constituere, quâ mihi nihil utilius videbatur, aut Remp. summâ cum dignitate defendere. Interim nondum meis literis ad te perlatis, ex iis mandatis, quæ D. Ælio ad Coss. dederas, certior tui consilij factus non expectavi, dum mihi à te literæ redderentur: confestimque cum Q.
Fra-

Fratrem & cum liberis nostris iter ad te in
 Apuliam facere cepi. Cum Theanum Si-
 dicinum venissem, C. Messius familiaris
 tuus mihi dixit, aliique complures, Cæsa-
 rem iter habere Capuam; & eo ipso die
 mansurum esse Æserniæ. Sanè sum com-
 motus: quod, si ita esset, non modò iter
 meum interclusum, sed meipsum planè
 exceptum putabam. Itaque cum Cales
 processi, ut ibi potissimum consisterem,
 dum certum nobis ab Æserniæ de eo, quod
 audieram, referretur. At mihi, cum
 Calibus essem, affertur literarum tuarum
 exemplum, quas tu ad Lentulum Cos mi-
 sisses. Hæ scriptæ sic erant: Literas tibi
 à L. Domitio ad XIII. Cal. Mart. allatas
 esse, eorumque exemplum subscripseras:
 magniq; interesse Reip. scripseras, omneis
 copias primo quoque tempore in unum lo-
 cum convenire, & ut, præsidij quod satis
 esset, Capuæ relinqueret. His ego literis
 lectis in eadem opinione fui, quâ reliqui
 omnes, te cum omnibus copiis ad Corfi-
 niæ esse venturum: quo mihi, cum Cæsar
 ad oppidum castra haberet, tutum iter
 esse non arbitrabar. Cum res in summâ
 expectatione esset, utrumque simul audi-

vimus, & quæ Corfinij acta essent, & te iter Brundusium facere cœpisse. Cumque nec mihi, nec fratri meo dubium esset, quin Brundusium contenderemus: à multis, qui è Sannio, Apuliaque veniebant, admoniti sumus, ut caveremus, ne exciperemur à Casare, quòd is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus, celerius etiam, quàm nos possemus, eò, quòd intenderat, venturus esset. Quòd cum ita esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, ut temeritas nostra non solum nobis, sed etiam Reipubl. noceret: cum præsertim non dubitarem, quin, si etiam nobis tutum iter fuisset, te tamen jam consequi non possemus. Interim accepimus tuas litteras Canusio ad X. Calend. Mart. datas: quibus nos hortaris, ut celerius Brundusium veniamus: quas cum accepissemus ad III. Cal. Mart. non dubitamus, quin tu jam Brundusium pervenisses: nobisque iter illud omninò interclusum videbatur, neque minùs nos esse captos: quàm qui Corfinium venissent. Neque enim eos solos arbitratur capi, qui in armatorum manus incidissent, sed eos nihilominùs, qui regionibus

bus exclusi, intra praesidia, atque intra
 arma aliena venissent. Quod cum ita
 sit, maximè vellem, primùm semper tecum
 fuisse: quod quidem tibi ostenderam,
 cum à me Capuam reijciebam. Quod fe-
 ci non vitandi oneris causa: sed quòd vi-
 debam teneri illam urbem sine exercitu
 non posse: accidere autem mihi nolebam,
 quod doleo viris fortissimis accidisse. Quo-
 niam autem, tecum ut essem, non conti-
 git, utinam tui consilij certior factus es-
 sem: nam suspicione assequi non potui,
 quod omnia prius arbitratus sum fore,
 quàm ut haec Reip. causâ in Italia non pos-
 set, duce te, consistere. Neque verò nunc
 consilium tuum reprehendo, sed fortunam
 Reip. lugeo. Nec si ego, quid tu sis secu-
 tus, non perspicio, idcirco, minùs existi-
 mo, te nihil nisi summâ ratione fecisse.
 Mea quæ semper fuerit sententia, pri-
 mùm de pace, vel iniqua conditione reti-
 nenda, deinde de urbe (nam de Italia
 quidem nihil mihi unquam ostenderas)
 meminisse te arbitror. Sed mihi non su-
 mo, ut meum consilium valere debuerit,
 secutus sum tuum, neque id Reip. causa,
 de qua desperavi, quæ & nunc afflictâ
 est,

est, nec excitari sine civili perniciosissimo bello potest: sed te querebam, tecum esse cupiebam: neque ejus rei facultatem, si qua erit, prætermittam. Ego me in hac omni causa facile intelligebam pugnandi cupidis hominibus non satisfacere. Primum enim præ me tuli, me nihil malle, quam pacem: non quin eadem timerem, quæ illi: sed ea bello civili leviora ducebam. Inde suscepto bello, cum pacis conditiones ad te afferri, à teque ad eas honorificè & largè responderi viderem, dixi meam rationem, quam tibi facile me probaturum, pro tuo in me beneficio, arbitrabar. Memineram me esse unum, qui pro meis maximis in Remp. meritis supplicia miserrima & crudelissima pertulissem: me esse unum, qui si offendissem ejus animum, cui tum, cum jam in armis essemus, Consulatus tamen alter & triumphus amplissimus deferebatur, subijcerer iisdem prælijs, ut mea persona semper ad improborum civium impetus aliquid videretur habere populare. Atque hæc non ego prius sum suspicatus, quam mihi palam denunciata sunt: neque ea tam pertimui, si subeunda essent, quam declinanda putavi, si

honestè vitare possem. Quoniam breuem illius temporis, dum in spe pax fuit, rationem nostram vides: reliqui facultatem res ademit. Iis autem quibus non satisfacio, facilè respondeo. Neque enim ego amiciores C. Cesari unquam fui, quàm illi: neque amiciores Reip. illi, quàm ego. Hoc inter me & illos interest, quòd, cùm & illi cives optimi sint, & ego ab ista laude non absim, ego conditionibus, quod idem te intellexeram velle: illi armis, disceptari maluerunt. Quae quoniam ratio vicit, perficiam profectò, ut neque Resp. civis à me animum, neque tu amici desideres. Vale.

Cn. Pompejus Procos. M. Marcello & L. Lentulo Coff. S. D.

Attic. 8. 17.

EGo, quòd existimabam, dispersos nos neque Reip. utiles neque nobis presidio esse posse, idcirco ad L. Domitium literas misi, primùm ut ipse cum omni copia ad nos veniret: si de se dubitaret, ut cohortes XIX, quae ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. Quod veritus sum, factum est, ut Domitius implicaretur, neque ipse satis firmus esset ad castra
fa-

facienda, quòd meas XIX. & suas XII. cohortes tribus in oppidis distributas haberet: (nam partim Albæ partim Sulmonæ collocavit:) neque, si vellet, expedire posset. Nunc scitote, me esse in summa sollicitudine. Nam & tot & tales viros periculo obsidionis liberare cupio: neque subsidio ire possum, quòd his duabus legionibus non puto esse committendum, ut illuc ducantur. Ex quibus tamen non amplius XIV. cohortes contrahere potui, quas Brundisium misi: neque Canusium sine presidio, dum abessem, putavi esse dimittendum. D. Ælio mandaram, quòd maiores copias sperabam nos habituros, ut, si vobis videretur, alteruter vestram ad me veniret: alter in Siciliam cum ea copia, quam Capuæ & circum Capuam comparastis, & cum iis militibus, quos Faustus legit, proficisceretur: Domitius cum XII. suis cohortibus eodem adjungeretur, reliquæ copię omnes Brundisium cogerentur & inde navibus Dyrrhachium transportarentur. Nunc, cum hoc tempore nihilo magis ego, quàm vos, subsidio Domitio ire possim, seu per montes explicare, non est nobis committendum, ut ad has XIV.

cobortes, quas dubio animo habeo, hostis accedere, aut in itinere me consequi possit. Quamobrem placitum est mihi, (etiam video C. Marcello & ceteris nostri ordinis, quibuscum sunt,) ut Brundisium ducerem hanc copiam, quam mecum habeo. Vos hortor, ut quotcumque militum contrahere poteritis, contrabatis, & eodem veniatis quamprimum. Arma quae ad me missuri eratis, iis, censeo, armetis milites, quos vobiscum habetis: quae arma superabunt, ea si Brundisium jumentis deportaveritis, vehementer Reip. profueritis. De hac re vellem nostros certiores feceritis. Ego ad P. Lupum & C. Coponium Praetores misi, ut se nobis conjungerent, & militum quot haberent, ad vos deducerent. Valet.

M. T. C. M. Marcello S. D.

Fam. 4. 7.

7. **E**T si eo te adhuc usum consilio intelligo, ut id reprehendere non audeam; non quin ab eo ipse dissentiam, sed quod eam te sapientiam esse judicem, ut meum consilium non anteponam tuo: tamen & amicitiae nostrae vetustas & tua summa erga me benevolentia, quae mihi jam à pueritia tua, cogni-

cognita est, me hortata est, ut ea scriberem ad te, quæ & salutis tuæ conducere arbitrarer, & non aliena esse ducerem à dignitate. Ego eum te esse, qui horum malorum initia multò antè videris, qui Consulatum magnificentissimè atque optimè gesseris, præclarè memini: sed idem etiam illa vidi, neque te consilium civilis belli ita gerendi, neque copias Cn. Pompeij, nec genus exercitus probare, semperque summè diffidere: quâ in sententiâ me quoque fuisse, memoriâ tenere te arbitror. Itaque neque tu multum interfuisti rebus gerendis, & ego id semper egi, ne interesssem. Non enim ijs rebus pugnabamus, quibus valere poteramus, consilio, autoritate, causâ, quæ erant in nobis superiora, sed lacertis & viribus, quibus pares non eramus. Victi sumus igitur, aut, si dignitas vinci non potest, fracti certè & abjecti. In quo tuum consilium nemo potest non maximè laudare, quòd cum spe vincendi simul abjecisti certandi etiam cupiditatem, ostendistiquè, sapientem & bonum civem initia belli civilis invitum suscipere, extrema non libenter persequi. Qui non idem consilium, quod tu, secuti sunt: eos

video in duo genera esse distractos. Aut enim renovare bellum conati sunt, & hi se in Africam contulerunt, aut, quemadmodum nos, victori se crediderunt. Medium quoddam tuum consilium fuit, quod hoc fortasse humilis animi duceres, illud pertinacis. Fateor, à plerisque, vel dicam ab omnibus, sapiens tuum consilium, à multis etiam magni ac fortis animi iudicatum: sed habet ista ratio, ut mihi quidem videtur, quendam modum: præsertim cum tibi nihil deesse arbitrarer ad tuas fortunas omnibus obtinendas, præter voluntatem. Sic enim intellexi, nihil aliud esse, quod dubitationem afferret ei, penes quem est potestas, nisi quod veretur, ne tu illud beneficium omnino non putares. De quo quid sentiam, nihil attinet dicere, cum appareat, ipse quid fecerim. Sed tamen si iam ita constituisses, ut abesse perpetuo malles, quam ea, que nolles, videre: tamen id cogitare deberes, ubicunque esses, te fore in ejus ipsius, quem fugeres, potestate. Qui si facile passurus esset, te carentem patria & fortunis tuis quietè & liberè vivere, cogitandum tibi tamen esset, Romæ ne & domi tuæ, cujusmodi

res

res esset, an Mytilenis, aut Rhodi malle vivere? Sed cum ita late pateat ejus potestas, quem veremur, ut terrarum orbem complexa sit, nonne major sine periculo domi tuae esse, quam cum periculo alienae? Equidem etiamsi oppetenda mors esset, domi, atque in patria malle, quam in externis atque alienis locis. Hoc idem omnes, qui te diligunt, sentiunt, quorum est magna pro tuis maximis clarissimisque virtutibus multitudo. Habemus etiam rationem rei familiaris tuae, quam dissipari nolumus. Nam etsi nullam potest accipere injuriam, quae futura perpetua sit, propterea quod neque is, qui tenet Rempubl. parteretur, neque ipsa Respublica: tamen impetum praedonum in tuas fortunas fieri nolo. Hi qui essent, auderem scribere, nisi te intelligere considerem. Hic te unius sollicitudines, unius etiam multae & assidue lacrymae C. Marcelli fratris optimi deprecantur. Nos cura & dolore proximi sumus, precibus tardiores, quod jus adeundi, cum ipsi deprecatore eguerimus, non habemus. Gratiâ tantum possumus, quantum victi: sed tamen consilio, studio Marcello non desumus. A tuis reli-

quis non adhibemur : ad omnia parati sumus. Vale.

Se Romam rediturum scribit.

M. Marcellus Ciceroni S. D.

Fam. 4. II.

8 **P**lurimum valuisse apud me tuam semper autoritatem, cum in omni re, tum in hoc maximè negotio, potes existimare, cum mihi C. Marcellus frater amantissimus mei non solum consilium daret, sed precibus quoque me obsecraret, non prius mihi persuadere potuit, quàm tuis est effectum literis, ut uterer vestro potissimum consilio. Res quemadmodum sit acta, vestrae literae mihi declarant. Gratulatio tua etsi est mihi probatissima, quòd ab optimo sit animo: tamen hoc mihi multo jucundius est & gratius, quòd in summa paucitate amicorum, propinquorum, ac necessariorum, qui verè meae salutis faverent, te cupidissimum mei, singularemque mihi benevolentiam praestitisse cognovi. Reliqua sunt ejusmodi, quibus ego, quoniam haec erant tempora, facile & aequo animo carebam. Hoc verò ejusmodi esse statuo, ut sine talium virorum & ami-

co-

corum benevolentia, neque in adversa, neque in secundâ fortunâ quisquam vivere possit. Itaque in hoc ego mihi gratulor. Tu verò ut intelligas homini amicissimo te tribuisse officium, re tibi præstabo. Vale.

De interfecto Marcello ejusque funere.

Servius Sulpitius M. T. C. S. D.

Fam. 4. 12.

9 **E**T si scio non jucundissimum nuncium me vobis allaturum, tamen, quoniam Casus & natura in bonis dominantur, visum est faciendum, quoquo modo res se haberet, vos certiores ut facerem. Ad X. Cal. Junij, quum ab Epidauro Piræum navi advectus essem, ibi Marcellum collegam nostrum conveni, eumque diem ibi consumpsi, ut cum eo essem. Postero die, cum ab eo digressus essem, eo consilio, ut ab Athenis in Bœotiam irem, reliquamque jurisdictionem absolverem, ille, uti ajebat, supra Maleas Italiam versus navigaturus erat. Postridie ejus diei, cum ab Athenis proficisci in animo haberem, circiter horam decimam noctis Postumius familiaris ejus ad me venit, & mihi nunciavit,

ciavit, M. Marcellum collegam nostrum post cenæ tempus à P. Magio Cilone familiari ejus pugione percussum esse, & duo vulnera accepisse, unum in stomacho, alterum in capite secundum aurem, sperare tamen, eum vivere posse: Magium se ipsum interfecisse: postea se à Marcello ad me missum esse, qui hæc nunciaret, & roga-
ret, ut cogerem medicos: Coëgi & è ve-
stigio eò sum profectus prima luce. Cum non longè à Piræo abessem, puer Acidini obviam mihi venit cum codicillis, in quibus erat scriptum, paulò ante lucem Marcellum diem suum obiisse. Ita vir clarissimus ab homine teterrimo acerbissimâ morte est affectus, & cui inimici propter dignitatem peperceraut, inventus est amicus, qui ei mortem afferret. Ego tamen ad tabernaculum ejus perrexi: inveni duos libertos & paucos servos: reliquos ajebant profugisse metu perterritos: quòd Dominus eorum ante tabernaculum interfectus esset. Coactus sum in eadem illa lectica, qua ipse delatus eram: meisque lecticarijs in urbem eum referre, ibique pro eâ copiâ, quæ Athenis erat, funus ei satis amplum faciendum curavi. Ab Athe-
nien-

nienſibus, locum ſepulturae intra urbem ut darent, impetrare non potui: quòd religione ſe impedire dicerent, neque tamen id antea cuiquam conceſſerant. Quod proximum fuit, ut, in quo vellemus Gymnaſio, eum ſepeliremus, nobis permiferunt. Nos in nobiliſſimo orbis terrarum Gymnaſio Academiae locum delegimus, ibique illum combuſſimus, poſteaque curavimus, ut iidem Athenienſes in eodem loco monumentum ei marmoreum faciendum locarent. Ita, quae noſtra officia fuerunt, pro collegio & propinquitate & vivo & mortuo omnia ei preſtitimus. Vale. Data Prid. Calend. Jun. Athenis.

Ligarium bene de Caſare ſperare jubet.

M. T. C. Qu. Ligario S. D.

Fam. 6. 13.

Eſi tali tuo tempore me aut conſolandi aut juvandi tui cauſa ſcribere ad te aliquid pro noſtra amicitia oportebat, tamen adhuc id non feci, qui neque lenire videbar oratione neque levare poſſe dolorem tuum. Poſtea verò quam magnam ſpem habere caepi, fore, ut te brevi tempore

pore incolumem haberemus, facere non
 potui, quin tibi & sententiam & volun-
 tatem declararem meam. Primum igitur
 scribam, quod intelligo, & perspicio, non
 fore in te Casarem duriolem. Nam & res
 eum quotidie, & dies, & opinio homi-
 num, & ut mihi videtur, etiam sua na-
 tura mitiorem facit. Idque cum de reli-
 quis sentio, tum de te etiam audio ex famili-
 arissimis ejus: quibus ego ex eo tempore,
 quo primum ex Africa nuncius venit,
 supplicare unà cum fratribus tuis non de-
 stiti, quorum quidem & virtus & pietas
 & amor in te singularis & assidua &
 perpetua salutis tue cura tantum profecit,
 ut nihil sit, quod non ipsum Casarem tri-
 buturum existimem, etsi tardius sit quàm
 volumus. Magnis occupationibus ejus, à
 quo omnia petuntur, aditus ad eum diffici-
 liores fuerunt, & simul Africane cau-
 sę iratior, diutius velle videtur eos habere
 sollicitos, à quibus se putat diuturnioribus
 esse molestiis conflictatum. Sed hoc ipsum
 intelligimus eum quotidie remissius & pla-
 catus ferre. Quare mihi crede, & me-
 morie manda, me tibi id affirmasse, te in
 istis molestiis diutius non futurum. *Quan-*
do

do, quid sentirem, exposui, quid vellem tua causa, re potius declarabo, quam oratione. Et, si tantum possem, quantum in ea Republ. de qua ita meritus sum, ut tu existimas, posse debebam, ne tu quidem in istis incommodis esses. Eadem enim causa opes meas fregit, quæ tuam salutem in discrimen adduxit: Sed tamen quicquid imago veteris meæ dignitatis, quicquid reliquæ gratiæ valebunt, studium, consilium, opera gratia, fides mea nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem semper habuisti, primum ob eas causas quas scripsi: deinde quòd ea de Republ. semper voluisti atque sensisti, ut non modò nunc secunda sperare debeas, sed etiam si omnia adversa essent, tamen conscientia & factorum & consiliorum tuorum, quæcunque acciderent, fortissimo & maximo animo ferre deberes. Vale.

Narrat, quid cum Cæsare egerit de Ligarij incolumitate.

ii M. T. C. Qu. Ligario. S. D.

Fam. 6. 14.

ME scito omnem meum laborem,
omnem operam, curam, studium
in

in tua salute consumere. Nam cum te semper maximè dilexi, tum fratrum tuorum, quos æque atque te summâ benevolentia sum complexus, singularis pietas amorque fraternus nullum me patitur officij erga te studijque munus aut tempus prætermittere. Sed quæ faciam, fecerimque pro te, ex illorum te literis quam ex meis malo cognoscere. Quid autem sperem, aut confidam, & exploratum habeam de salute tua, id tibi à me declarari volo. Nam si quisquam est timidus in magnis periculisque rebus, semperque magis adversos rerum exitus metuens, quam sperans secundos, is ego sum, & si hoc vitium est, eo me non carere confiteor. Ego idem tamen, cum ad II. Calend. intercalares priores rogatu fratrum tuorum venissem mane ad Cæsarem, atque omnem adeundi & conveniendi illius indignitatem & molestiam pertulissem, cum fratres & propinqui tui jacerent ad pedes, & ego essem locutus, quæ causa, quæ tuum tempus postulabat, non solum ex oratione Cæsaris, quæ sanè mollis & liberalis fuit, sed etiam ex oculis, & vultu, & multis præterea signis, quæ facilius perspicere potui, quam scribere,

re, hanc in opinionem discessi, ut mihi tua salus dubia non esset. Quamobrem fac animo magno fortique sis: & si turbidissima sapienter ferebas, tranquilliora latè feras. Ego tamen tuis rebus sic adero, ut difficillimis neque Cesari solùm, sed etiam amicis ejus omnibus, quos mihi amicissimos esse cognovi, pro te sicut adhuc feci, libentissimè supplicabo. Vale.

Tarditatem suam in Antonio persequendo excusat. Quo in statures sint exponit.

D. Brutus M. T. C. S. P. D.

Fam. II. 13.

Jam non ago tibi gratias. Cui enim re vix referre possum, huic verbis non patitur res satisfieri. Attendere te volo, quæ in manibus sunt. Quam enim prudentiam es, nihil te fugiet, si meas literas diligenter legeris. Sequi confestim Antonium his de causis, Cicero, non potui. Eram sine equitibus, sine jumentis. Hirtium periisse nesciebam. Cesari non credebam prius, quam convenissem, & collocutus essem. Hic dies hoc modo abiit. Postridiè mane à Pansa sum arcessitus Bononiam. Cum in itinere essem,

essem, nunciatum mihi est, eum mortuum
 esse. Recurri ad meas copiolas: sic enim
 verè eas appellare possum. Sunt extenua-
 tissimæ, & inopiâ omnium rerum pessimè
 acceptæ. Biduo me Antonius antecessit,
 itinera multò majora fugiens, quàm ego
 sequens. Ille enim ijt passim, ego ordina-
 tim. Quacunque ixit, ergastula solvit,
 homines abripuit, constitit nusquam prius
 quàm ad Vada venit: quem locum volo ti-
 bi esse notum. Facet inter Appennium &
 Alpes, impeditissimus ad iter faciendum.
 Quum abessem ab eo millia passuum tri-
 ginta, & se jam Ventidius conjunxisset,
 concio ejus ad me est allata, in quâ petere
 cœpit à militibus, ut se trans Alpes seque-
 rentur, sibi cum Marco Lepido convenire.
 Succlamatum est, frequenter à militi-
 bus Ventidianis, (nam suos valdè quàm
 paucos habet) sibi aut in Italiâ pereun-
 dum esse, aut vincendum. Etiam orare cœ-
 perunt, ut Pollentiam iter facerent. Quum
 sustinere eos non posset, in posterum diem
 iter suum contulit. Hac re mihi nuncia-
 tâ, statim quinque cohortes Pollentiam
 præmisi, meumque iter eò contuli. Horâ
 antè præsidium meum Pollentiam venit,
 quàm

quàm Trebellius cum equitibus. Sanè quàm sum gavisus: in hoc enim victoriam puto consistere. In spem venerant, quòd neque Planci quatuor legiones omnibus suis copiis pares arbitrabantur, neque ex Italia tam celeriter exercitum trajci posse credebant, quos ipsi adhuc satis arroganter Allobroges, equitatusque omnis, qui eò præmissus erat à nobis, sustinebant; nostròque adventu sustineri faciliùs posse confidimus, tamen, si quo etiam casu Isaram se trajece- rint, ne quid detrimenti Reipubl. injun- gant, summa à nobis dabitur opera. Vos magnum animum optimamque spem de summâ Reipubl. habere volumus: cum & nos & exercitus nostros singulari concor- diâ conjunctos ad omnia pro vobis videatis paratos. Sed tamen nihil de diligentia re- mittere debetis, dareque operam, ut quàm paratissimi ab exercitu reliquisque rebus pro vestrà salute contra sceleratissimam conspirationem hostium conflagamus: qui quidem eas copias, quas diu simulatione Reipubl. comparabant, subito ad patriæ periculum converterunt. Vale.

13 M. T. C. Bruto S. D. Brut. 2.

Scriptâ & obsignatâ jam epistolâ lite-
K ra

ra mihi reddit & sunt à te, plena rerum no-
 varum, maximeque mirabiles Dolabellam
 quinque cohortes misisse in Cherronesum.
 Adeone copiis abundat, ut is, qui ex Asia
 fugere dicebatur, Europam appetere con-
 tur? *Quinque* autem cohortibus quidnam
 se facturum arbitratus est, cum tu eò quin-
 que legiones, optimum equitatum, maxi-
 ma auxilia haberes? *Quas* quidem cohortes
 spero jam tuas esse: quoniam latro ille
 tam fuit demens: & tuum consilium vehe-
 meuter laudo, quod non prius tuum exerci-
 tum Apollonia Dyrrhachioque movisti,
 quam de Antonij fugam audisti, Bruti eru-
 ptione, Pop. Romani victoria. Itaque quod
 scribis postea statuisse te ducere exercitum
 in Cherronesum, nec pati sceleratissimo
 hosti ludibrio esse imperium populi Romani,
 facis ex tua dignitate & è Republ. *Quod*
 scribis de seditione, quae facta est in legione
 quarta de Antonij (quod dicam, in bonam
 partem accipias) magis mihi probatur mi-
 litum severitas, quam tua. Te benevolen-
 tiam exercitus equitumque expertum esse,
 vehementer gaudeo. De Dolabellâ, ut scri-
 bis, si quid habes novi, facies me certio-
 rem in quo valde delector, me antè providisse,
 ut

ut tuum iudicium liberum esset cum Dolabella belli gerendi: & id valde pertinuit, ut ego tum intelligebam, ad Rempubl. ut nunc iudico, ad dignitatem tuam. Quod scribis, me maximo odio egisse, ut insectarer Antonios, idque laudas, credo ita videri tibi, sed illam distinctionem tuam nullo pacto probo. Scribis enim acrius prohibenda bella civilia esse, quam in superatos iracundiam exercendam. Vehementer à te, Brute, dissentio, neque clementiae tuae concedo, sed salutaris severitas vincit inane speciem clementiae. Quod si clementes esse voluerimus, nunquam deerunt bella civilia. Sed de hoc tu videris. De me possum idem, quod Plautinus pater in Trinummo: Mibi quidem etas acta ferme est, tu istuc refers maxime. Opprimemini, (mibi crede) Brute, nisi provideritis. Neque enim populum semper eundem habebitis, neque Senatum, neque Senatus ducem. Haec ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta. Nihil potest esse verius. XIV. Cal. Maij, Val.

K 2

Con-

Consolatur Titium moerentem
interitu filij.

M. T. C. Titio. S. D.

Fam. 5. 16.

14. **E**T si unus ex omnibus minimè sum ad te consolandum accommodatus, quòd tantum ex tuis molestiis cepi doloris, ut consolatione ipse egerem: tamen cùm longius à summi luctus acerbitate meus abesset dolor, quàm tuus, statui nostræ necessitudinis esse, meæque in te benevolentiae, non tacere tanto in tuo mœrore tamdiu, sed adhibere aliquam modicam consolationem, quæ levare dolorem tuum posset, si minus sanare potuisset. Est autem consolatio per-vulgata quidem illa maxime, quam semper in ore, atque in animo habere debemus, homines nos ut esse meminerimus, ea lege natos, ut omnibus telis fortunæ proposita sit vita nostra, neque esse recusandum, quò minus ea, qua nati sumus, conditione vivamus, neve tam graviter eos casus feramus, quos nullo consilio vitare possumus: eventisque aliorum memoria repetendis, nihil accidisse nobis novi cogitemus. Neque hæc, neque cæteræ consolationes, quæ sunt à
sa.

sapientissimis viris usurpata, memoria-
 que & literis prodita, tantum videntur
 proficere debere, quantum status ipse no-
 stræ civitatis, & hæc perturbatio tempo-
 rum perditorum: cum beatissimi sint, qui
 liberos non susceperant: minùs autem mi-
 seri, qui his temporibus miserunt, quàm
 si eosdem bonâ, aut denique aliquâ Republ.
 perdidissent. Quod si tuum te desiderium
 movet, aut tuarum rerum cogitatione
 mœres, non facile exhauriri tibi istum do-
 lorem posse universum puto: sin illa te res
 cruciat, quæ magis amoris est, ut eorum,
 qui occiderunt, miseras lugeas, ut ea non
 dicam, quæ sæpissimè & legi, & audiui,
 nihil mali esse in morte, in qua si resideat
 sensus, immortalitas illa potius, quam mors
 ducenda sit; sin sit amissus, nulla videri
 miseria debeat, quæ non sentiatur: hoc
 tamen non dubitans confirmare possum,
 ea misceri, parari, impendere Reipubl.
 quæ qui reliquerit, nullo modo mihi qui-
 dem deceptus esse videatur. Quid est enim
 jam non modò pudori, probitati, virtuti.
 rectis studiis, bonis artibus, sed omninè li-
 bertati ac salutis, loci? Non me herculè
 quemquam audiui hoc gravissimo & pesti-

lentissimo anno adolescentulum aut puerum
 mortuum, qui mihi non à Diis immorta-
 libus ereptus, ex his miseris atque ex ini-
 quissimâ conditione vitæ videretur. Qua-
 re si tibi unum hoc detrabi potest, ne quid
 iis, quos amâsti, mali putes contigisse, per-
 multum erit ex mœrore tuo deminutum.
 Relinquetur enim simplex illa jam cura do-
 loris tui, quæ non cum illis communicabi-
 tur, sed ad te ipsum propriè referetur.
 In qua non est jam gravitatis ac sapien-
 tiæ tuæ, quam tu à puero præstitisti, ferre
 immoderatiùs casum incommodorum tuo-
 rum, qui sit ab eorum, quos dilexeris, mi-
 seria maloque sejunctus. Et enim eum sem-
 per te & privatis in rebus & publicis præ-
 stitisti, tuenda tibi, ut si gravitas, & con-
 stantia serviendum. Nam quod allatura
 est ipsa diuturnitas, quæ maximos luctus
 vetustate tollit, id nos præcipere consilio
 prudentiaque debemus. Etenim si nulla
 unquam fuit, liberis amissis, tam imbe-
 cillo mulier animo, quæ non aliquando lu-
 gendi modum fecerit, certè nos quod est
 dies allatura, id consilio anteferre debe-
 mus, neque eam expectare temporis medi-
 cinam, quam representare ratione possu-

mus.

mus. His ego literis si quid profecissem, existimabam optandum quiddam me affectum: sin minus fortè valuissent, officio tamen fructum benevolentissimi atque amicissimi: quem me tibi & fuisse semper existimes velim, & futurum esse confidas. Vale.

LECTORI SAL.

Quia præter decorum videbatur non minùs, si nihil omnino vacui ad calcem spatii, quàm si nimium esset relictum: non inutile, nec infrugiferum studiosis tyronibus, in quorum gratiam potissimum ista eduntur, fore putavimus, si & D. Erasmi Roterodami paræneticas de ratione studii, de què modo repetendæ lectionis, Epistolas hîc annecteremus. Proinde consilium hoc nostrum, quo nihil aliud quàm prodesse piæ juventuti studuimus, æqui boniq; ut facias Lector, etiam atq; etiam oratum te volumus. Bene vale.

DE RATIONE STUDII EPISTOLA PARÆNETICA.

D. Erasmus Roterodamus Christiano Lubecensi.

K4

Quum

QUum te incredibili quodam ardore li-
 terarum flagare minimè dubitarem,
 Christiane non vulgaris amice: hortatore
 nihil opus esse putavi, sed ejus, quam in-
 gressus esses, vie duce modo, ac tanquam
 indice: Id quod mei officij esse judicavi,
 videlicet ut tibi homini non modò multis
 modis copulatissimo, verùm etiam jucun-
 dissimo vestigia, quibus ipse à puero essem
 ingressus demonstrarem. Quae si tu pari
 cura accipies, atque dicturus sum, fu-
 turum confido, ut neque me monuisse, ne-
 que te paruisse pœnituerit. Prima igitur
 cura sit, ut Præceptorem tibi deligas quàm
 eruditissimum. Neque enim fieri potest,
 ut is rectè quenquam erudiat, qui sit ipse
 ineruditus. Quem simul ac nactus eris,
 fac modis omnibus efficias, ut ille patris in
 te, tu filij vicissim in illum induas affe-
 ctum. Ad quod quidem cum ipsa honesti
 ratio nos debet adhortari (quod non mi-
 nus debeamus iis, à quibus rectè vivendi
 rationem, quàm à quibus vivendi initia
 sumpsimus) tum mutua ista benevolentia
 tantum ad discendum habet momenti, ut
 frustra sis literarum Præceptorem habi-
 turus, nisi habueris & amicum. Deinde
 ut

ut te illi & attentum & assiduum præbeas. Contentione enim immodica nonnunquam obruuntur ingenia discipulorum. Assiduitas verò & mediocritate sua perdurat, & quotidianis incrementis majorem opinionione acervum accumulatur. Satieta cum omnibus in rebus tum in literis nihil perniciosius. Laxanda est igitur aliquoties illa literarum contentio, intermiscendi lusus, sed liberales, sed literis digni, & ab his non nimis abhorrentes. Imò mediis ipsis studiis perpetua quedam voluptas est intermiscenda, ut ludum potius discendi, quàm laborem existimemus. Nihil enim perquam diu ferri potest, quod non agentem aliqua voluptate remoretur. Optima queque statim ac primum discere. Extrema est demerita discere dediscenda. Quod in curando stomacho solent præcipere medici, idem tibi in ingeniis servandum putatur. Cave, ne aut noxio aut immodico cibo ingenium obruas. Utroque enim juxta offenditur. Ebrardum, Catholicon, Brachylogum, ceterosque id genus, quos percensere neque possum, neque operæ pretium est, iis relinquito, quos barbariem immenso labore discere juvat. Initio non

K5

quàm

quàm multa sed quàm bona & quàm bene recipias, refert. Sed jam rationem accipe, quâ possis non solum rectius, sed etiam facilius discere. Hoc enim in homine artifice præstare solet artis ratio, ut tantundem operis tum rectius expeditiusque tum levius etiam efficiat: Diem tibi tanquam in operas partire, id quod & à Plinio Secundo, & à Pio Pontifice Maximo, viris omni memoriâ præstantissimis, factitatum legimus. Principio (quod caput est) præceptorem interpretantem non attentus modo, sed & avidus auscultato, non contentus impigrè sequi differentem, sed aliquoties prævolare contende. Omnia illius dicta memoriæ, præcipua etiam literis mandabis fidelissimis vocum custodibus: quibus rursus ita confidas cave, ut dives ille ridiculus apud Senecam, qui sic animum induxerat, ut se tenere crederet, quicquid servorum quisquam meminisset. Noli committere, ut codices habeas eruditos ipse in eruditus. Audita ne effluant, aut apud te, aut cum alis retracta. Nec his contentus, aliquam temporis partem tacitæ cogitationi tribuere memento, quam unam Divus Aurelius tum ingenio tum me-

memoriae imprimis conducere scripsit. Conflictatio quoque & tanquam palestra ingeniorum nervos animi præcipue tum ostendit, tum excitat, tum adauget. Ne sciscitari, si quid dubitabis, nec castigari, si quid errabis, sit pudor. Nocturnas lucubrationes, atque intempestiva studia fugito: nam & ingenium extinguunt, & valetudinem vehementer offendunt. Aurora musis amica est, apta studiis. Pransus aut lude, aut deambula, aut hilarius confabulare. Quid? quod inter ista quoque studiis locus esse potest? Cibi non quantum libidini satis sit sumito. Sub cœnam paulisper inambula: cœnatus idem facito. Sub somnum exquisiti quippiam, ac dignum memoriâ legito: de eo cogitantem sopor opprimat, id experrectus à te ipso reposcas. Plinianum illud semper animo insideat tue, OMNE PERIRE TEMPUS, QUOD NON STUDIIS IMPERTIAS. Cogita juventâ nihil esse fugacius, quæ ubi avolarit semel, redit nunquam. Sed jam hortator esse incipio, indicem pollicitus. Tu suavissime Christiane hanc formam, aut si quam poteris meliorem, sequere, ac benè
Vale,

DE

DE MODO REPETENDÆ

lectionis, eodem Erasmo autore.

Quibusdam primæ ac unicæ ferè curæ est statim ad verbum ediscere, quod equidem non probo. Est enim tum magni laboris, cum fructus propè nullius. Quorsum enim attinet psittaci more verba non intellecta reddere? Commodiorem igitur viam accipe. Lectionem quidem auditam continuò relege ita, ut universam sententiam paulò altius animo infigas: deinde à calce rursus ad caput redibis, & singula-verba excutere incipies ea duntaxat inquirens, quæ ad Grammaticam curam continent: videlicet si quod verbum obscurum aut ancipitis derivationis, si heteroclytæ conjugationis, quod supinum, quod præteritum faciat, quos habeat majores, quos nepotes, quam constructionem, quid significet, & hujusmodi nonnulla. Hoc ubi egeris, rursus de integro percurrito ea jam potissimum inquirens, quæ ad artificium rhetoricum spectant. Si quid venustius, si quid elegantius, si quid concinnius dictum videbitur, annotabis indice, aut asterisco apposito. Verborum compositionem inspicies, orationis decora scrutabere, auctoris

toris consilium indagabis, quâ quidque ratione dixerit. Ubi quid te delectaverit vehementius, cave prater casam (quod ajunt) fugias. Fige pedem, ac abs te ipso rationem exigere, quare tantoperè sis ea ratione delectatus? cur non ex ceteris quoque parem ceperis voluptatem? Inveniens te acumine, aut ex oratione aliquâ oratoriâ aut compositionis harmonia, aut (ne omnia persequar) simili quapiam causa commotum fuisse. Quod si aliquod adagium, si qua sententia, si quod proverbium vetus, si qua historia, si qua fabula, si qua similitudo non inepta, si quid breviter, acutè, aut alioqui ingeniosè dictum esse videbitur, id tanquam thesaurum quendam animo diligenter reponendum ducito ad usum & imitationem. His diligenter curatis, ne pigeat quartò iterare. Nam hoc habent eruditorum virorum summo ingenio summis vigiliis elucubrata scripta, ut millies relecta magis magisque placeant, semperque admiratori suo novum miraculum ostendant. Id quod tibi in tabula tua sæpe numero nec sine causâ laudata evenire solet, quod antea non animadvertisses. Idem tibi multò

am.

amplius in bonis autoribus eveniet. Re-
leges igitur quartò, &, quæ ad Philoso-
phiam, maximè verò Ethicè referri
posse videantur, circumspices, si quod
exemplum, quod moribus accommodari
possit. Quid autem est, ex quo non vel
exemplum vivendi, vel imago quedam,
vel occasio sumi queat? Nam in aliorum
pulchrè ac turpiter factis quid deceat,
quid non, juxta videmus. Hæc si facies
jam vel edidiceris, quanquam aliud egi-
sti. Tum demum, si libet, ac ediscendi
laborem accedito, qui tum aut nullus erit,
aut certè perquam exiguus. Quid dein-
de? Restat, ut cum studiosis congregia-
ris, tuas annotationes in medium profe-
ras, vicissimque illorum audias. Alia
laudabis, alia reprehendes: tua partim
defendes, partim castigari permittes.
Postremò quòd in aliis laudasti, tuis in
scriptis imitari conaberis. Secreta stu-
dia à doctis laudantur: atque ita ut po-
stea è latebris in arenam prodeamus,
viriumque nostrarum periculum facia-
mus. Id quod sapientissimè à Socrate est
dictum: Experiamur, utrum partus in-
geniorum vitales sint, nimirum obstetri-
cum

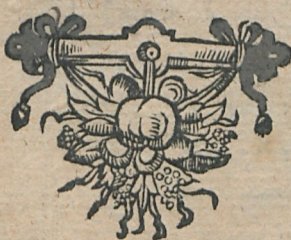
cum industriam imitati. Quare alternatim utriusque utetur, qui non vulgariter volet evadere doctus.

Vale.

FRANCISCUS SYLVIUS. *f.*

Literarum semel perceptarum dulcedo voluptatem exsuperat omnem. f.

FINIS.
FINIS.

- 1 Calenda
- 2 Quarto
- 3 tertio
- 4 pridie
- 5 Noniduum in monate 30 diebus unigore dago fat soij
- 6 pridie die 5
- 7 Nonid.
- 8 sexto
- 9 quinto
- 10 quarto
- 11 tertio
- 12 pridie
- 13 idus in monate 30 diebus unigore dago fat soij
- 14 pridie die 13
- 15 idus.
- 16 decimus septimus il. sexto
- 17 decimus sextus il. quinto
- 18 decimus quintus od. quartus
- 19 decimus quartus il. decimus tertius
- 20 decimus tertius il. duodecimus
- 21 duodecimus il. undecimus
- 22 undecimus il. decimus
- 23 decimus il. nonus
- 24 nonus il. octavus
- 25 octavus il. septimus
- 26 septimus il. sextus
- 27 sextus il. quintus
- 28 quintus il. quartus
- 29 quartus od. tertius in monate 30 diebus unigore dago fat soij
- 30 31 pridie die 30 secundus

audimus quae volumus, et sic datur et non efficitur

Sidmugru

Huius rumoris certos auctores non habemus, nisi Sabina Aruini quidam autem pagus non videtur graviter.

Ad summa contendere Glad Aruini Sidmugru.

Nihil est tantum, quod non a te perfici atque obtineri possit, missis hinc ad quosdam in istis, et alios. Insuper hinc missa contra graviter hinc et longius in istis.

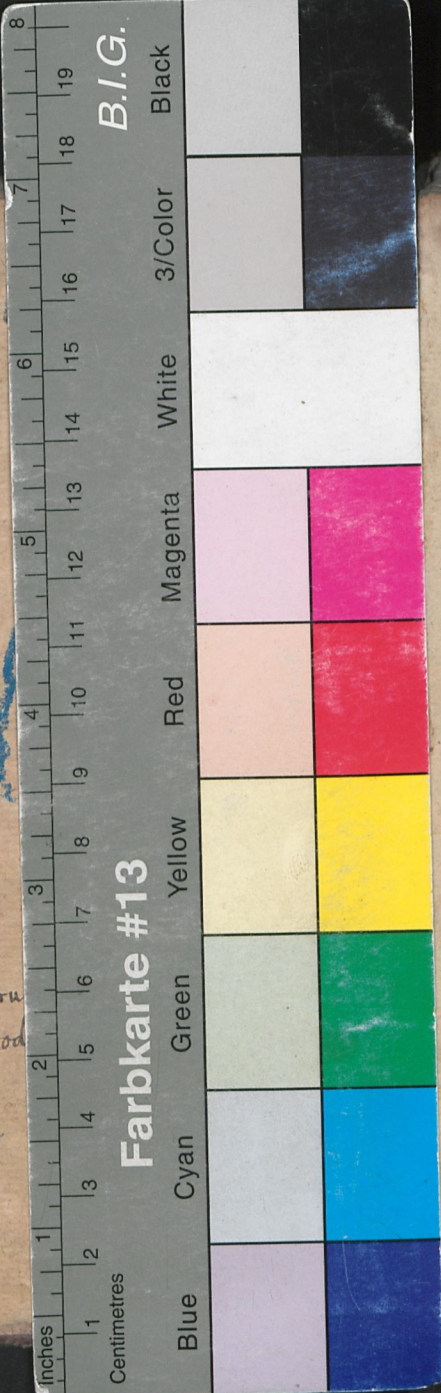
Hae res mihi magnae est cura, nisi scilicet laster eis missis angulorum, sine pro benevolentia mea erga te, et omni gratia, quae ad hoc quod sit quod dicitur.

Magna esse dignitate, in quibus in istis, et sic hinc signa.

ULB Halle
 007 549 334
 3

B.I.G.

Black

3/Color

White

Magenta

Red

Yellow

Green

Cyan

Blue

Farbkarte #13

M. T.
CICERONIS
EPISTOLARUM
LIBRI QUATUOR,

^A
JOHANNE STURMIO,
Viro doctissimo, puerili educationi
confectis,

Cum doctorum Virorum
argumentis & annotationibus
quibusdam;

Adjectus est ubique
Ad singulas Epistolas ge-
minus Numerus:

Quorum prior, Librorum, posterior
verò Epistolarum cujusque Libri
rationem observat.

Editio nova & correctior.

GOSLARIE,

Typis DUNCKERIANIS,
ANNO MDCCXX.